

Předškolní vzdělávání v Dánsku

(i v době Covidu)

Renata Kovářová
Kateřina Valchářová

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

Předškolní vzdělávání v Dánsku (i v době Covidu)

Renata Kovářová a Kateřina Valchářová

Olomouc 2021

KATALOGIZAČNÍ ZÁZNAM NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

Kovářová, Renata

Předškolní vzdělávání v Dánsku (i v době covidu) / Renata Kovářová a Kateřina Valchářová. --

1. vydání. -- Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. -- 1 online zdroj

Nad názvem: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. -- Obsahuje bibliografii

ISBN 978-80-244-6126-7 (online ; pdf)

* 37.014.5 * 37.091.4 * 37.016-027.542 * 37.091.214 * 303.446 * 373.24 * (489) * (437.3) * (048.8)

– vzdělávací politika -- Dánsko

– vzdělávací systémy -- Dánsko

– národní kurikulum -- Dánsko

– vzdělávací programy -- Dánsko

– komparativní výzkum

– mateřské školy -- Dánsko

– mateřské školy -- Česko

– monografie

37.09 - Organizace výuky a vzdělávání [22]

Tato kniha vznikla v rámci projektu IGA_Pdf_2020_018.

Recenzentky: prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.

Mgr. Taťána Nátěstová

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

1. vydání

© Renata Kovářová, Kateřina Valchářová, 2021

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2021

DOI: 10.5507/pdf.21.24461267

ISBN 978-80-244-6126-7 (iPDF)

Obsah

Úvod	7
1 Dánsko	8
1.1 Správní členění a politický systém.....	8
1.2 Obyvatelstvo	9
1.3 Ekonomika	10
1.4 Rodina.....	11
1.4.1 Rodina a škola.....	12
1.4.2 Způsob komunikace – MitBarn.....	13
1.5 Stručný historický pohled	13
1.5.1 Dánské historické letopočty.....	14
2 Vzdělávací systém v Dánsku	16
2.1 Stručný pohled do historie školství do roku 1990.....	16
2.2 Historie předškolního vzdělávání a povinné školní docházky v Dánsku	17
2.3 Klíčové vlastnosti vzdělávacího systému	19
2.3.1 Správa a organizace dánského vzdělávacího systému	20
2.3.2 Fáze vzdělávacího systému.....	21
2.3.3 Struktura dánského vzdělávacího systému	22
2.4 Financování ve vzdělávání.....	22
2.4.1 Finanční autonomie a kontrola.....	23
2.4.2 Financování v soukromém vzdělávání	25
3 Základní charakteristika předškolního vzdělávání.....	26
3.1 Druhy předškolních zařízení.....	26
3.2 Pokyny pro předškolní vzdělávání	28
3.3 Předškolní kurikulum – výchozí osobnosti.....	32
3.3.1 Vzdělávací obsah kurikula.....	32

3.3.2	Práce s kurikulem.....	33
4	Folkeskole – jednostrukturální vzdělávání	34
4.1	Požadavky na přijetí a výběr školy	34
4.2	Organizace	35
4.3	Kurikulum.....	36
4.4	Předměty	36
4.5	Metody a formy práce	37
4.6	Způsoby hodnocení žáků	38
4.6.1	Studentské plány	38
4.6.2	Národní testy	39
4.6.3	Zkoušky	40
4.6.4	Obecné znalosti	42
4.7	Postup žáků	42
4.8	Osvědčení.....	42
4.9	Efterskoler – navazující školy.....	43
4.10	Domácí výuka	43
4.11	Ungdomsskoler – mládežnické školy	43
4.12	Frie fagskoler – odborné školy.....	44
5	Vyšší sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání	45
5.1	Obecné programy vyššího sekundárního vzdělávání	45
5.2	Odborné vzdělávání (VET).....	46
5.3	Organizace všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání	46
5.3.1	Výuka a učení v obecném vyšším sekundárním vzdělávání	48
5.3.2	Hodnocení ve všeobecném vyšším sekundárním vzdělávání	49
5.4	Organizace odborného vyššího sekundárního vzdělávání.....	50
5.4.1	Výuka a učení v odborném středoškolském vzdělávání.....	51

5.4.2	Formy programů odborného vzdělávání	52
5.4.3	Hodnocení v odborném vyšším sekundárním vzdělávání	53
6	Vysokoškolské vzdělávání.....	54
6.1	Druhy vysokých škol.....	55
6.2	Programy prvního cyklu	55
6.2.1	Profesionální bakalářský program.....	55
6.2.2	Vysokoškolský bakalářský program	56
6.2.3	Profesní programy akademické (AP)	56
6.3	Programy druhého cyklu.....	56
6.3.1	Přijímání studentů	57
6.3.2	Kurikulum.....	57
6.3.3	Metody a formy výuky	58
6.3.4	Postup studentů	58
6.3.5	Hodnocení studenta	59
6.3.6	Diplom.....	59
6.4	Programy třetího cyklu	60
6.4.1	Průmyslový PhD.	60
6.4.2	Požadavky na přijetí	61
6.4.3	Průběh studia.....	61
6.4.4	Diplom.....	62
7	Fungování mateřských škol v období koronavirové krize.....	63
7.1	Opatření, která se týkají vedení a managementu škol	63
7.1.1	Rozložení a použití fyzických aktivit.....	64
7.1.2	Pedagogická organizace	64
7.1.3	Hry, aktivity a příležitosti k ponoření	65
7.1.4	Katalog nápadů pro pedagogické pracovníky.....	65

7.2	Pedagogičtí pracovníci v období Covidu.....	66
7.2.1	Požadavky na učitele v období coranavirové epidemie	67
7.2.2	Spolupráce s kolegy a vedením instituce.....	68
7.2.3	Spolupráce učitelů s rodiči novým způsobem	69
7.2.4	Komunikace s dětmi.....	70
7.2.5	Učitelé a jejich psychohygiena	71
7.3	Inspirace a rady pro rodiče v období koronavirovém.....	71
7.3.1	Náměty pro rodiče na každodenní aktivity doma v této době	72
7.3.2	Nápady na hry a aktivity.....	74
7.3.3	Doporučení rodičům ze strany centra denní péče	76
7.3.4	E-book denní péče.....	77
8	Komparace	79
8.1	Metodologie a průběh výzkumného šetření.....	79
8.1.1	Výzkumné otázky a cíle výzkumného šetření	80
8.1.2	Charakteristika výzkumného vzorku.....	80
8.1.3	Příprava sběru dat a organizace výzkumného šetření	81
8.1.4	Určení metod sběru dat, jejich analýza a interpretace.....	82
8.2	Výsledky výzkumného šetření	84
8.2.1	Shrnutí	88
	Zdroje.....	90

1 Úvod

Dánsko patří mezi země, které pohlíží na vzdělávání dětí předškolního věku s uznáním, respektem a důležitostí. Dítě je v tomto období bráno jako plnohodnotná lidská bytost s vlastními potřebami a zájmy. Důraz pedagogů je kladen především na rozvíjení sociálních dovedností, vzájemnou toleranci k odlišnostem a empatii. Děti jsou ve velké míře učeny samostatnosti a ochotě pomáhat druhým. Nacházíme se ale v době, kdy rozvoj sociálních dovedností není zcela jednoduchý a učitelé se v této oblasti dostávají do zcela nové situace. V období koronavirové epidemie celé předškolní vzdělávání prochází velkými změnami a v každé zemi k této situaci přistupují odlišně.

V rámci této publikace jsme se tedy zaměřili na srovnání této situace v České republice a v Dánsku – s jakými problémy se v současné chvíli předškolní zařízení potýkají a jak probíhá příprava dětí na školní docházku. Nejdříve jsme se zaměřili přímo na Dánsko jako stát. Podrobně jsme popsali vzdělávací systém v této zemi, a to jak současnost, tak i odraz v historii. Blíže jsme se zaměřili na předškolní vzdělávání, a to i v době koronavirové. V rámci výzkumného šetření jsme se také zaměřili na současnou situaci, na porovnání přípravy dětí předškolního věku v mateřských školách – na školní docházku v době koronavirové krize v České republice a v Dánsku. Ve výzkumu jsme se zaměřili na kritéria toho, jak tato příprava v konkrétních zemích probíhala, jaké složky osobnosti dítěte byly nejvíce rozvíjeny a jak celá krize ovlivnila chod mateřských škol. Hlavním cílem tohoto výzkumného šetření bylo porovnat a zjistit odlišnosti v přípravě dětí na školní docházku v době koronavirové krize v České republice a v Dánsku.

Tato monografie vznikla v rámci projektu IGA_Pdf_2020_018 a je určena široké pedagogické veřejnosti, ale především studentům oboru Učitelství pro mateřské školy a Předškolní pedagogika.

1 Dánsko

Abychom lépe pochopili celý systém řízení a fungování školství v Dánsku, tak je nezbytně nutné podívat se na tento stát ze širšího pohledu. V obecné rovině zde najdete popsány základní informace o správním členění, politické a ekonomické situaci, obyvatelstvu a hospodářství. V poslední řadě popíšeme důležité historické milníky a události.

1.1 Správní členění a politický systém

Dánsko, nejmenší skandinávská země s rozlohou 43.093 km². Skládá se z Jutského poloostrova a 406 ostrovů, z nichž je obydleno pouze asi 93. Nejsou zde žádné hory nebo velké řeky, ale země má rozmanitou krajinu s kopci, lesy, jezery, říčkami a plážemi podél jeho 7 400 km dlouhého pobřeží. K Dánsku patří i Faerské ostrovy a Grónsko. Ve svých dějinách mělo rozlohu podstatně větší. Patřily k němu například i oblasti současného severního Německa. Dánové tvrdí, že současná rozloha Dánska je výsledkem „řady šťastně prohraných válek“. Administrativně je Dánsko členěno do šestnácti větších správních celků, z toho je čtrnáct okresů (Amter) a dvě města (Kodaň, Frederiksberg).

Dánsko je konstituční monarchie a v čele státu stojí král nebo královna. Koruna je dědičná v mužské i ženské linii. Panovník má jako hlava státu formálně v rukou výkonnou moc, ale jeho role je především reprezentativní a ceremoniální. Zákonodárnou moc má král a parlament – jednokomorový Folketing, kde zasedá 179 poslanců volených na čtyři roky. V tomto státě je celkem čtrnáct hrabství, nebo také okresů, jak už bylo výše zmíněno (Amter), tato hrabství, která jsou složena z větších měst mají v kompetenci veškerou pravidelnou zdravotnickou a sociální péči, dále veškerá zdravotnická ošetření a spadají sem i střední školy. Veškeré předškolní instituce, základní školy, nižší gymnázia a také speciální školy pro děti a mládež do osmnácti let má ve správě 269 obcí (Kommuner). Dánsko má vynikající kvalitu školství a vzdělávání, na které kladou už od útlého věku velký důraz (Neil, 2011).

Dánsko patří mezi země, kde funguje takzvaný „severský sociální model“, tedy specifický model ekonomiky a sociální politiky.

Severský sociální model podle Kvista a Greveho (2011, s. 148) vystihují následující body:

- komplexní odpovědnost státu,
- všeobecné zdravotní pojištění,

- individualismus,
- vysoká zaměstnanost,
- rovnost příležitostí a výsledků,
- vysoce kvalitní (veřejné) služby,
- „štedrost“ státu,
- decentralizovaná organizace,
- silní sociální partneři,
- tradice sociálního dialogu,
- korporativismus.

Zajímavý pohled na dánskou politickou situaci také popisují Korsgaard a Wiborg (2006, s. 379), kteří ve svém příspěvku uvádějí, že mnoho pozitivních charakteristik, spojených s politikou a sociální situací Dánska, je připisováno právě N. F. S. Grundtvigovi. Ten je často považován za průkopníka demokracie, sociálního státu, jednotného školského systému a dalších fungujících prvků. Dánsko je tedy sociálním státem, a právě školství je jednou z veřejných služeb, která má vysokou kvalitu a je kladen důraz na její rozvoj (Hofstede, 2007).

1.2 Obyvatelstvo

Statistiky ze začátku roku 2020 ukazují, že Dánsko má v současné době 5,8 milionu obyvatel. Z tohoto počtu je celkově 90,3 % Dánů, zbylých necelých 10 % tvoří cizinci, a to především Němci, Norové, Švédové a přibývá Turků a přistěhovalců z jiných asijských zemí. Do Dánska se stěhují hlavně mladí lidé. Nejčastějším důvodem je studium na vysokých školách nebo práce, která je velmi dobře finančně ohodnocena. Nejvíce cizinců se stěhuje do hlavního města Kodaně, které je sídlem velkých firem a uznávaných univerzit. Co se týká náboženství, tak téměř 90 % obyvatel je luteránského (protestantského) vyznání a zbytek tvoří jiní křesťané, muslimové a ostatní. Evangelicko-luteránská církev je prohlášena za státní (Hofstede, 2007).

Hustota zalidnění je přibližně 130 osob na 1 km². Většina obyvatel žije ve městech. Podle statistik ze začátku roku 2020 je to asi 85 % obyvatel, zbytek žije na vesnicích. Úředním jazykem je dánština a je jediným oficiálním jazykem (patří mezi severogermánské jazyky). Vedle obyvatel Dánska mluví tímto jazykem asi 50 000 lidí v jižním Šlesvicku. Dánština je

také druhým oficiálním jazykem na Faerských ostrovech a dříve jím byla i v Grónsku. Malá část Dánů mluví norský nebo švédsky, většina jich však těmto jazykům rozumí. Podle výzkumů rozumí Dánové více Norům než Švédům. V Dánsku se mluví ještě několika menšinovými jazyky.

Od roku 1930 do roku 2019 vzrostla populace o 30 % a stala se více kulturně diferencovanou. Od roku 1980 do roku 2019 více než půl milionu imigrantů dostalo dánské občanství. Středoškolské vzdělání má více než 25 % ekonomicky aktivního obyvatelstva a 64 % absolvovalo odborné vzdělání. Podle statistik z roku 2019 byla v Dánsku 4 % obyvatel nezaměstnána.

Rodiče na mateřské dovolené dostávají příspěvek od státu 52 týdnů. Po skončení tohoto období městské úřady nabízejí hlídání dětí.

Pro Dány je velmi typická pracovitost a oddanost svému povolání. Kladou velký důraz na spolupráci a kooperaci. Název značky LEGO, která pochází z této země, vychází z dánského *leg godt*, což znamená „hraj si dobře“, a často se stavebnice této firmy stávají prostředkem kooperace už v předškolním věku. U starších dětí spolupráce znamená například práci ve skupinách na projektu, kdy žák sdílí své nápady, rady, diskutuje s konkurenty a přetváří své původní myšlenky. Dále je pro Dány velmi důležité udržovat se fit a v kondici až do pozdního věku.

Silným tématem odrážejícím se v běžném životě Dánů je národní hrdost. Dánové ji umějí dávat patřičně najevo. Vlajku vyvěšují na své dveře domu během veškerých svátků, ale i vlastních narozenin.

1.3 Ekonomika

Dánsko patří mezi státy s moderním tržním hospodářstvím. Jedná se o technicky a zemědělsky vyspělou zemi. Vyspělost dánské ekonomiky se projevuje vysokou životní úrovní, pevnou měnou i značnou závislostí na obchodu se zahraničím, ale aktivní obchodní bilancí.

Platy v Dánsku jsou, jako ve většině skandinávských zemí, velmi vysoké a několikanásobně převyšují platy v naší zemi. Daně jim však z platů ukrojí i polovinu částky. Průměrná mzda Dánů se pohybuje kolem 100 000 DKK (dánských korun) a pracovní týden má při plném

úvazku 37 hodin. Nutné je ale podotknout, že i náklady na život v Dánsku jsou mnohonásobně vyšší než u nás. Pro představu, pokud se podíváme na učitelskou profesi, tak průměrný plat učitele v mateřské škole s tříletou praxí je 94 000 DKK. Co se týká ekonomické situace Dánska, tak za zmínku stojí také hospodářství. Dánsko má malé množství nerostných surovin. V malé míře se těží černé uhlí, stavební materiály, sůl, ropa a zemní plyn. Dánské zemědělství je charakteristické velkou intenzitou, vysokou produktivitou a mechanizací a rozšířenou spotřebou umělých hnojiv. Pěstuje se hlavně pšenice, brambory a cukrová řepa. Základem zemědělské výroby je chov skotu, prasat a drůbeže. Mezi stěžejní způsoby obživy patří také rybolov (Dorlin, 2018).

1.4 Rodina

Dánové jsou velmi zaměřeni na rodinu a rodinný život. To potvrzuje i výzkumné šetření, které ve své publikaci uvádí Průcha (2010), kdy zmiňuje srovnávací výzkum Dánů a Američanů (Nelson a Shavitt, 2002). V tomto výzkumném šetření jsou dánské hodnoty popsány následovně: „Dánové kladou na první místo rodinu a děti, spíše než [o] vysoké zisky v zaměstnání usilují o uspokojení z práce a volnost.“ Zájem o společně strávené chvíle s rodinou a přáteli vystihuje i dánština jako jazyk, kdy se v něm hojně používá slovo hygge. Hygge se používá v souvislosti s pojmem rodina, všeobecně zahrnuje čas strávený setkáním s rodinou a přáteli při společném jídle a pití. Samotné Dány pak označuje výzkum za skromnější a více orientované na sociální citění.

Pro Dány jsou rodina a rodinný život velmi důležitý a v žebříčku hodnot je staví na nejvyšší příčky. Přestože nejsou Dánské rodiny, co se do počtu osob týče, příliš velké, tak o to silnější zde vládou rodinné vazby. Na každou matku v Dánsku připadá 1,73 dítěte, což oproti jiným evropským státům není mnoho. Dánsko patří ve světě mezi státy s nejmenším počtem dětí v náhradní rodinné péči. Co se týká narození dítěte, tak na mateřské dovolené velmi často zůstávají i tatínkové a matky dítěte se velmi brzy vracejí do zaměstnání. Pro otce dětí zde existuje rodičovská šestiměsíční dovolená, kdy ihned po porodu mohou být s matkou a dítětem po tuto dobu doma a pomáhat jim s lepší adaptací na svět. Rodiny na mateřské dovolené dostávají příspěvek od státu 52 týdnů. Po skončení tohoto období městské úřady nabízejí hlídání dětí.

V tomto státu jsou velmi oblíbeným zařízením jesle. Děti tam mohou chodit od jednoho roku a rodiče se tak velmi brzy vrací do práce. Proto je zde velmi málo využívaná služba hlídání dětí prarodiči. Dánové zakládají rodiny v poměrně pozdějším věku, než tomu bylo před 10 lety, a to hlavně z důvodu studia na vysokých školách a následně nabírání zkušeností v nových pracovních místech. Průměrný věk žen prvorodiček je 29 let (Hofstede, 2007).

1.4.1 Rodina a škola

Co se týká rodiny a školy, tak jedním z hlavních principů dánského školství je propojit velmi úzce spolupráci mezi rodinou a školou. Rodiče se velmi často podílejí na řízení školských institucí a zapojují se do rozvojových aktivit školy. V rámci preprimárního vzdělávání například spolupracují na tvorbě tzv. portfolia dítěte. Rozhodují o financích, se kterými škola disponuje. Velmi časté jsou také online konzultace s učitelkami přes Skype. Tyto konzultace mohou trvat i hodinu a učitelky (asistentky) dávají rodičům podněty a tipy, jak s dítětem pracovat, aby bylo co nejefektivněji rozvíjeno.

Spolupráce pedagogů s rodiči zahrnuje několik úrovní, které jsou legislativně ukotveny v kurikulárních dokumentech:

- 1) poskytování poradenství,
- 2) informování o vývoji dítěte,
- 3) konání informačních schůzek,
- 4) spolupráce s rodičovskou radou.

Například předškolní instituce mají zákonem povinné rodičovské rady (forældrerådet). Z řad rodičů je volen předseda a členové představenstva, ze zaměstnanců jde o jednoho reprezentanta, může jím být i provozní pracovnice. Společně se setkávají minimálně čtyřikrát ročně. Podílejí se na rozhodování o zaměstnancích (jejich odměnách), výdajích a principech vzdělávání, na kterých je instituce založena.

Dánští rodiče dětí se při školských institucích často setkávají ve formě společného jídla, pití a společně strávených chvil. Tyto akce jsou většinou organizovány pod záštitou školy, ale mezi rodiči i dětmi jsou velmi oblíbené (Day-Care Facilities Act. In: ACT no. 501. 6 June 2007).

1.4.2 Způsob komunikace – MitBarn

Jedna z novinek v komunikaci mezi školou a rodinou dítěte je internetová aplikace MitBarn. O možnosti jejího používání rozhoduje místní úřad. Používat jej mohou rodiče, žáci, učitelé i další pracovníci školy. Jedná se o jednu z nejpropracovanějších aplikací, která slouží nejen ke komunikaci, ale také ke sdílení informací, videí, fotografií a mohou se zde vytvářet například i e-portfolia dětí. To znamená, že učitelka do této aplikace pravidelně zanáší individuální záznamy o dítěti, o jeho rozvoji atd. Rodiče v aplikaci mohou komunikovat mezi sebou, vyměňovat si názory i zkušenosti. Tato aplikace je využívána nejen v předškolních zařízeních, ale také na základních školách a oblíbená je také na středních školách a univerzitách. Existuje verze i pro volnočasové instituce.

Pro přihlášení do aplikace (je nutné mít aplikaci i v mobilním telefonu) potřebuje rodič své NemID. Je to karta, kterou v Dánsku získá každý občan po dovršení 15 let (Day-Care Facilities Act. In: ACT no. 501. 6 June 2007).

1.5 Stručný historický pohled

První historické zmínky o Dánsku spadají do 9. století. Území dnešního Dánska bylo za krále Godfreda v letech 804–810 Dánska poprvé sjednoceno. Dánové se museli často bránit proti výbojům Franků. (Podobné problémy s Franky měli i Slované sídlící v české kotlině a na Moravě.) Od začátku 11. století bylo Dánsko centrem velké říše, která zahrnovala většinu Anglie a Norska.

Dánské dějiny značně ovlivnila jeho zeměpisná poloha mezi Severním a Baltským mořem, Dánsko vedlo dlouhodobé boje se Švédskem a Německem o nadvládu nad jihošvédskou oblastí Skånelandene a s Německem o ovládnutí Šlesvicka (dánské léno). Nakonec v těchto soubojích prohrálo a bylo nuceno co nejdříve odstoupit.

Začátkem 16. století dorazily do Dánska luteránské reformy. Náboženské spory vyvrcholily občanskou válkou. Zvítězil syn Fredericka I. korunovaný jako Christian III. a 30. října 1536 oficiálně prohlásil Dánsko za **luteránské království**. V průběhu 16. století existovalo silné Dánsko-Norské království, které kontrolovalo také jih Švédska, a tím i obchodní cestu do Skandinávie. Významné bylo také 17. století (především jeho konec), kdy se Dánsko stalo opět absolutistickou monarchií. Přelom 18. a 19. je charakteristický tím, že postupně

docházelo k osvěcenským reformám. Část půdy připadla opět farmářům a zavedlo se dostupné vzdělávání pro všechny (Day-Care Facilities Act. In: ACT no. 501. 6 June 2007).

Na přelomu **18. a 19. století byly napjaté vztahy s Velkou Británií**. Dánsko se snažilo vyhnout napoleonským válkám, již roku 1801 však bylo napadeno Brity. To se zopakovalo roku 1807 a Dánové se začali války aktivně účastnit na straně Francie, nicméně roku 1814 kvůli válečným výdajům zbankrotovali.

Když roku 1814 došlo osamostatnění Norska, tak si Dánsko udrželo staré norské kolonie (Faerské ostrovy, Grónsko a Island). V průběhu 20. století získal Island nezávislost, zatímco Grónsko a Faerské ostrovy se staly integrální součástí Dánského království. Důležitým historickým milníkem byla 2. světová válka, kdy bylo Dánsko okupováno nacistickým Německem a v roce 1945 osvobozeno britskou armádou. Po válce Dánsko vstoupilo do OSN a roku 1949 se stalo jedním ze zakládajících členů NATO. V roce 1973 pak Dánové v referendu odsouhlasili vstup země do Evropského hospodářského společenství, předchůdce dnešní Evropské unie, Maastrichtskou dohodu ale podepsali až v roce 1993, když jim byla zaručena výjimka týkající se společné obrany a měnových opatření. V roce 2000 byla parlamentem schválena společná evropská měna (Euro).

Důležité historické letopočty jsme zaznamenali do následujících několika bodů.

1.5.1 Dánské historické letopočty

- 1219: dánská křížová výprava podrobila Estonsko,
- 1397: vznikla Kalmarská unie a pod dánskou korunu připadlo také Norsko a Švédsko,
- 1536: v Dánsku násilně byla provedena reformace církve, v období třicetileté války ztratilo Dánsko v Pobaltí své mocenské postavení, které se neúspěšně pokusil obnovit král Christian IV.,
- 1660: byl v zemi opět nastolen absolutismus, který byl reformován až koncem 18. století,
- 1949: Dánsko se stalo členem NATO,
- 1973: od tohoto roku se Dánsko počítá mezi členy Evropského hospodářského společenství.

V dánsko-německém pohraničí měli vždy Dánové s Němci podobné problémy jako Češi s Němci kolonizujícími české pohraničí.

2 Vzdělávací systém v Dánsku

Abychom lépe porozuměli tomu, co se děje v současnosti, je nezbytně nutné pochopit minulost. V následující kapitole se zaměříme na vzdělávací systém Dánsku od jeho počátků až po současnost.

2.1 Stručný pohled do historie školství do roku 1990

Počátky vzdělávání v Dánsku se váží k roku 826. V tomto roce arcibiskup z Brém pověřil mnicha Ansgara, aby šířil vědění napříč Dánskem. Tento mnich vykoupil z otroctví 12 mladíků, kteří šířili křesťanství mezi pohanským obyvatelstvem. V souvislosti s těmito služebníky církve a tímto rokem se v Dánsku hovoří o počátcích vzdělávání.

Dalším významným obdobím, ke kterému se váže počátek rozvoje vzdělávání v Dánsku bylo 12. a 13. století, kdy byly zakládány první základní školy. Pokud se zaměříme na vyšší vzdělávání, tak první dánská univerzita byla založena v roce 1479 v Kodani a po dobu 400 let to byla jediná instituce vyššího vzdělávání v této zemi.

Velký rozmach vzniku školských institucí nastal v 19. století, kdy vznikaly nejrůznější fakulty při univerzitách, mimo jiné i Fakulta pedagogických a humanitních studií. Velký význam v tomto období měly školy (technické, lékařské i učitelské). V tomto století, konkrétněji v roce 1814, byla zavedena povinná sedmiletá školní docházka pro děti od 7 do 14 let. Rodiče, kteří chtěli své děti dát do základní školy, je nejdříve museli poslat do soukromé přípravy nebo na soukromou základní školu s přípravným oddělením. Zajímavostí je, že při městských školách byl velký důraz kladen na matematiku a logiku. Velký rozdíl byl ve vzdělávání dětí na vesnicích a ve městech. Děti na vesnicích se setkávaly každý druhý den ve skupinách s kantorem, kde se vedle jazyka a matematiky učili běžným praktickým věcem. Do skupin nebyly děti rozděleny podle věku, ale podle zájmů a potřeb dané rodiny (Neil, 2005).

V roce 1903 bylo možné čtyřleté střední školy navštěvovat po ukončení základní školy. Po absolvování zkoušky v pátém ročníku měli žáci možnost jít na střední školu. V roce 1937 byly stále rozdíly mezi školami na vesnici a ve městech. Vesnické školy ale dostaly možnost pracovat s dětmi ve věkově stejných skupinách, stejně jako tomu bylo v městských školách. Rozdíly mezi studiem ve městě, nebo na vesnici se vytratil v roce 1958. První dvě třídy střední školy byly nahrazeny sedmi lety všeobecné školy. Ve školách byly velmi důležité dva

vzdělávací proudy – jazykový a matematický. Tyto dva proudy se během několika let krystalizovaly do podrobnějších odvětví (moderní jazykověda, společensko-vědní jazykověda, klasická jazykověda, matematika-fyzika, společensko-vědní matematika a bio-matematika).

V roce 1975 došlo ke změně délky školní docházky ze sedmi let na devět. V tomto roce také vstoupil v platnost zákon o městských školách „Municipal-School Folkeskolen“. Účelem tohoto zákona bylo vytvořit rovné podmínky pro všechny děti, ať už žijí v Dánsku kdekoli. Jeden z hlavních důvodů k zavedení devítileté školní docházky je fakt, že běžná oddělení „Realdepartement“ vymizela a gymnázia byla složena ze tří tříd vyššího středního vzdělání nebo dvouletého přípravného kurzu.

2.2 Historie předškolního vzdělávání a povinné školní docházky v Dánsku

Velkou zásluhu na vybudování uceleného školského systému v Dánsku mají první instituce pro péči a výchovu předškolních dětí, které vznikaly v důsledku sociálněekonomických změn. Jednalo se především o vznik velkých továren v první polovině 19. století, do kterých musely matky malých dětí nastoupit. Vzhledem k vysokému počtu bezprizorních dětí vznikaly tzv. azyly, které byly určeny pro chudé dělnické děti. Azyly fungovaly bezplatně pro děti ve věku od dvou do sedmi let a pomáhaly tak zlepšovat situaci v rodinách. Děti mohly být během dne v čistém, bezpečném a teplém prostředí, starali se o ně i muži, kteří pro ně měli být vzorem a autoritou. V těchto domech bylo dětí mnohem více, než byla doporučená kapacita. Často se stávalo, že pracovníci nezvládali hlavně menší děti ohlídat a docházelo k úrazům nebo příliš k autoritářské výchově, která si kladla za cíl děti více zpacifikovat (Brostrom, Hensen, 2011).

První azyl pro děti pracujících matek vznikl v Kodani v roce 1828. Jedno se přibližně o stejnou dobu, v jaké vznikala první obdobná zařízení i na našem území. Opatrovny Na Hrádku a v Karlíně vznikly v roce 1832. Koncem století už takovýchto azylů existovalo v Dánsku přes stovku. Byly zakládány a financovány především bohatými soukromníky ve větších městech. Vedení azylu se dobrovolně ujímaly ženy, které však neměly odborné vzdělání, a i na konci století se stále mezi pracovníky objevovali muži, přestože jich bylo mnohem méně než na začátku. Koncem 19. století byly azyly doplňovány jeslemi (KOZWAN, 2009).

První jesle byly otevřeny pro pracující třídu v Kodani v roce 1919. I tato zařízení byla učena pro nejchudší rodiny a rodiny, jejichž existence závisela na příjmu matky. Základním cílem

jeslí bylo vést děti k hygieně a vytvářet jim bezpečné prostředí. Jelikož jesličky byly především ve větších městech a matky přijížděly i ze vzdálenějších vesnic, tak děti v těchto institucích pobývaly i několik dnů, a to bez přítomnosti matky. V jeslích se o děti staraly chůvy a z počátku nebylo potřeba k výkonu této profese žádné vzdělání. To bylo pro dětské chůvy ustanoveno až v roce 1954 a zahrnovalo rok práce v jeslích a 54 hodin teorie (pedagogika, psychologie, zpěv, hra na hudební nástroj, pohybové aktivity). Když dosáhly požadované teorie a praxe, pokračovaly v zaškolovacím kurzu, jenž trval tři roky. Pokud se podíváme, jak fungují jesle v Dánsku nyní, tak pedagogové působící v jeslích musí absolvovat tři a půl roku na vysoké škole, poté získávají titul bakaláře. Statistiky z roku 2007 ukazují, že 13 000 dětí mezi prvním a druhým rokem chodí do jeslí, 65 000 má hlídání doma (zařízené městským úřadem) a 44 000 dětí navštěvuje jiné instituce (Factsheets about Denmark Factsheet Denmark. Ministry of Foreign Affairs of Denmark, 2011).

V současné době je hlavní rolí pedagogů pracujících v těchto zařízeních:

- vcítit se do potřeb dětí,
- zaujmout k nim pozitivní přístup,
- vytvořit prostředí, ve kterém se cítí bezpečné.

V roce 1998 byl oficiálně ustanoven úkol vychovatelů v jeslích:

1. mají urychlovat zkušenosti dětí,
2. rozvíjet jejich představivost, tvořivost a jazykové dovednosti,
3. poskytovat každému dítěti prostor pro osobní rozvoj, pro učení, hraní, pohyb, interakci s ostatními dětmi a průzkum okolí.

Cílem není děti učit, ale rozvíjet jejich potřeby.

Když se vrátíme zpět k historii předškolního vzdělávání, tak důležitým milníkem byla druhá polovina 19. století. Do Dánska pronikaly pedagogické myšlenky Fröbelova pojetí předškolní výchovy. Vznikaly polodenní „dětské zahrádky“ pro děti, které už byly vedeny odbornými vychovatelkami. To však znamenalo, že tato zařízení byla přístupná pouze dětem z majetných rodin (Abelsen, 2002).

Aplikace Fröbelových názorů v Dánském školství se neobešla bez problémů. Předškolní instituce se snažily konkrétní principy pojmout vlastním způsobem, a to se ne vždy všem vystudovaným vychovatelům zamlouvalo. Hlavním cílem ale bylo vyhovět společnosti

(rodičům dětí). Společnost požadovala více volné hry a dětské iniciativy. Další významnou osobností, která je svázána s historií vzniku a chodu předškolních institucí v Dánsku, byla Ella Flatau. Tato dánská pedagožka a matka v 50. letech minulého století začala praktikovat do té doby ojedinělou formu denní péče pro děti. Každé ráno se s dětmi setkala na vyhrazeném místě a potom celý den trávila s dětmi v přírodě. Její způsob výchovy dětí předškolního věku nesl název „putující mateřská škola“. Na konci dne se na stejném místě děti setkaly s rodiči a ti si je odvedli domů. Později bylo na místě setkávání vytvořeno jednoduché zázemí, čímž byla založena první lesní mateřská škola (David, 1993).

Po roce 1900 začíná tzv. klidové období, co se vzniku a chodu předškolních institucí týče. Jesle i školky fungují podle zajetých pravidel a norem. Jejich přírůstek také není nikterak velký. Změna nastala během 2. světové války. Přibývá předškolních zařízení, a to ve větší míře z důvodu nárůstu počtu sirotek. Vychovatelky a pečovatelky neměly žádné odborné vzdělání, stačilo projevit zájem o práci s dětmi a ovládat základy zdravotní nauky. V tomto období, kdy mnoho žen přišlo o své rodiny, to bylo pro mnohé z nich velkou psychickou pomocí (Williams-siegfredsen, 2012).

Další výrazný nárůst počtu předškolních zařízení byl zaznamenán v 60. letech. Důvodem tohoto přírůstku byl silný hospodářský vzestup a stálá poptávka po pracovních silách. Ženy se konečně mohly taky věnovat svému zaměstnání, to umožnil zákon z roku 1964 o předškolním vzdělávání. Tento zákon také zřídil tři druhy předškolních zařízení (Rýdl, 1993).

- 1) **Denní jesle** (vuggestue) – jesle „Vuggestuer“ nebo také „Creche“ jsou denní zařízení určená pro děti do tří let.
- 2) **Mateřské školy** (bornehave) – mateřské školy „Børnehaver“ slouží pro děti od tří do sedmi let.
- 3) **Předškolní třídy** (bornehaveklasse) – věk pro předškolní třídy „Børnehaveklasser“ je pět až sedm let.

2.3 Klíčové vlastnosti vzdělávacího systému

1. **Vzdělávání pro všechny** – cílem dánského vzdělávacího systému je zajistit, aby všichni žáci získali znalosti a dovednosti a byli tak aktivní a schopni života ve společnosti.

2. **Povinné vzdělávání** – povinné vzdělávání v Dánsku se skládá z jednoho předškolního roku (stupeň 0) a devíti stupňů základního a nižšího sekundárního vzdělávání. Povinné vzdělávání je možné prodloužit desátým ročníkem, který je však volitelný.
3. **Celoživotní učení** – hraje v Dánsku velmi důležitou úlohu. Snahou je, aby vzdělávání provázelo člověka celým životem, jelikož zvyšuje kvalifikaci člověka, která pak vede k rozvoji Dánska.
4. **Samospráva** – cílem je zajistit vysokou úroveň kvality vzdělávání a dát lidem možnost vzdělávání po celé zemi. Odpovědnost za vzdělávací příležitosti a pedagogický rozvoj nesou instituce.

V Dánsku se setkáváme s vysokou mírou autonomie u vysokých škol. Tyto školy si samy vypracovávají a aktualizují studijní programy, rozsah a délku trvání, popis studijních programů (Denmark Overview, 2020).

2.3.1 Správa a organizace dánského vzdělávacího systému

Vzdělávací systém v Dánsku řídí centrálně čtyři ministerstva:

1. **Ministerstvo školství** – zaměřuje se na rané dětství, základní a nižší sekundární vzdělávání.
2. **Ministerstvo vysokého školství a vědy** – zaměřuje se na vysokoškolské vzdělávání a vzdělávání dospělých.
3. **Ministerstvo kultury** – zaměřuje se na neformální vzdělávání a odbornou přípravu.
4. **Ministerstvo obrany** – zaměřuje se na specializované vzdělávací programy v rámci dánské obrany.

Velkou měrou však za vzdělávání odpovídá ministerstvo školství a ministerstvo vysokého školství a vědy. Ministerstvo školství je odpovědné za rámce vzdělávacích programů pro primární a sekundární vzdělávání. Obsah je pak výsledkem práce učitele. Dalším úkolem tohoto školství je odpovědnost za základní a nižší střední školy (Folkeskole) společně s obecními zastupitelstvy.

Ministerstvo vysokoškolského vzdělávání a vědy velkou měrou odpovídá za vysokoškolské vzdělávání. Některé z programů vysokých škol spadají pod odpovědnost ministerstva kultury (škola výtvarného umění, hudební akademie).

2.3.2 Fáze vzdělávacího systému

Na rozdíl od České republiky se základní vzdělávání označuje za integrované základní a nižší sekundární vzdělávání. Na základě toho se školy, které do tohoto vzdělávání spadají, nazývají základní a nižší sekundární školy (Folkeskole). Jak již bylo zmíněno, povinné vzdělávání se skládá z jednoho ročníku předškolního vzdělávání a následně devíti školních let, které je možné prodloužit o další, desátý ročník, který je však volitelný.

Po absolvování této povinné části školní docházky si studenti volí mezi programy středního odborného nebo programy všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání. U vyššího sekundárního vzdělávání mohou studenti volit mezi různými typy programů:

- Vyšší sekundární škola tříletá, zakončená maturitou (gymnasium).
- Tříletá obchodní vysoká škola, zakončená vyšší obchodní zkouškou (handels gymnasium).
- Tříletá technická vyšší sekundární škola, zakončená vyšší technickou zkouškou (teknisk gymnasium).
- Dvouletá vyšší sekundární škola, zakončená vyšší přípravnou zkouškou (gymnasium); tento program je však nabízen i ve střediscích pro vzdělávání dospělých.

(Denmark Overview, 2020)

Jak je z výše uvedených programů patrné, studium probíhá tři roky, studenti obvykle začínají v 16 letech a maturují v 19 letech. Zda studenti nastupují a maturují ve výše zmíněném věku, závisí na tom, zda absolvovali volitelný desátý ročník. Poslední program je dvouletý a věk studentů se zde značně liší.

Délka trvání středního odborného vzdělávání se velmi různí na základě daného programu. Doba studia je od jednoho a půl roku až do možné délky studia pět a půl roku, nejčastěji však trvá tři a půl až čtyři roky. Studium probíhá na odborných nebo technických školách (erhvervsskole). Věk, ve kterém studenti začínají a končí, je velmi rozličný.

Existují i další možnosti vzdělávacích příležitostí, které nespadají do výše zmíněných institucí. Po středním odborném vzdělávání jsou absolventi připraveni pro trh práce. V případě všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání mohou absolventi pokračovat studiem na úrovni vysokoškolského vzdělávání (Denmark Overview, 2020).

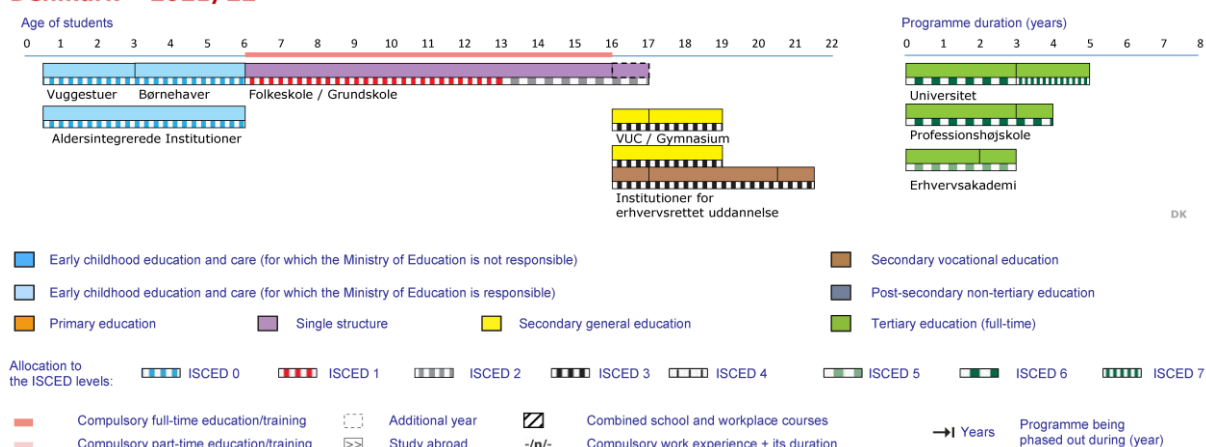
Vzdělání na vysokoškolské úrovni probíhá na několika institucích:

- **Obchodní akademie** – krátkodobé programy (erhvervsakademi).
- **Univerzitní vysoké školy** – programy středního cyklu (professionshøjskole).
- **Univerzity** – programy dlouhého cyklu (universitet).

2.3.3 Struktura dánského vzdělávacího systému

Vzdělávání v Dánsku se skládá jak z klasického vzdělávacího systému, tak z paralelního vzdělávacího systému pro dospělé a dalšího vzdělávání. Klasický vzdělávací systém je složen ze základního a nižšího sekundárního vzdělávání (Folkeskole), všeobecného vyššího sekundárního a odborného vyššího sekundárního vzdělávání a vzdělávání vysokoškolského. Vzdělávání dospělých a další vzdělávání je určeno pro osoby od 18 let výše. Úroveň tohoto paralelního vzdělávacího systému odpovídá úrovni klasického vzdělávacího systému. Mezi tyto programy je řazen program všeobecného vzdělávání dospělých (AVU), odborného vzdělávání dospělých (AMU) a diplomové programy.

Denmark – 2021/22

Eurydice 2020/21 (Denmark Overview, 2020)

2.4 Financování ve vzdělávání

Dánský vzdělávací systém je financován dvojím způsobem, a to státem nebo obcemi. Rozdíly shledáváme rovněž ve správě institucí, z nichž některé jsou samosprávné, jiné vlastní stát nebo obec. Tyto samosprávné instituce jsou financovány ze dvou zdrojů – státních dotací a vlastních příjmů z placených činností, účastnických poplatků aj.

Financování vzdělávání probíhá na základě taxametrů (založeno na grantech, na počtech studentů v jednotlivých institucích). Granty vychází z aktivity studentů, jež je měřena při složení zkoušek. Sazba se pak odvíjí od oboru a úrovně vzdělávání. Systém taxametrů je součástí strategie správy cílů a rámců. Klíčovým prvkem je princip blokového grantu – pokud je užíván k legitimním účelům, je na instituci, za jaké vlastní priority peníze utrácí. Všechny školy, které jsou financované ústřední vládou, dostávají granty dle systému taxametrů, určených různým typům škol (Funding in education, 2018, The Danish Education System, 2011).

Financování preprimárního vzdělávání

Mateřské školy jsou financovány zejména z dotací, které místní orgány dostávají od státu. Tyto dotace zahrnují 75 % provozních nákladů, zbytek hradí rodiče, kteří platí každý měsíc stejnou částku. Tato částka nesmí překročit 25 % výdajů.

Vzdělávání s jednou strukturou

Folkeskole, jak je nazývána městská škola, není financována taxametry, ale výdaje hradí daná obec. Ta sama rozhoduje o tom, jaký systém financování použije, pouze se musí držet určitých základních požadavků Ministerstva školství.

Vyšší střední vzdělávání

Jedná se o instituce, které jsou financovány státem. Ministerstvo školství rozděluje finance dle taxametrů, a to na základě aktivity, výzkumu a vývoje (Early Childhood and School Education Funding, 2020).

2.4.1 Finanční autonomie a kontrola

Vzdělávání s jednou strukturou

Obce získávají od státu částku, kterou rozdělují do určitých kategorií zdrojů spolu s vlastními příjmy. Tyto prostředky se potom použijí pro pedagogické pracovníky, nepedagogické pracovníky a na provozní výdaje. Výše zdrojů je určena kritérii, jako je počet žáků či zaměstnanců. Místní orgány získávají prostředky na studium jednoho studenta z různých zdrojů.

Vyšší střední vzdělání

Školy nejsou financovány místními ani regionálními orgány, nepoužívá se ani vlastní příjem. Finance školy získávají od ministerstva školství, které se opět řídí taxametrem. Z těchto zdrojů se financují pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci i provozní výdaje (Early Childhood and School Education Funding, 2020).

Poplatky v rámci veřejného vzdělávání

Vzdělávání ve veřejném sektoru je zdarma, nejsou zde žádné poplatky za studium (Folkeskole, vyšší sekundární vzdělávání).

Finanční podpora rodinám studentů

V předškolním vzdělávání mohou rodiče získat úlevu na školném. Část financí je hrazena z dotací obce, dále pak mohou rodiče využít úlevy, pokud splňují zadaná kritéria. To může být ve formě „financování bezplatných míst“, sourozeneckého financování a sociálně-vzdělávacího financování bezplatných míst.

Finanční podpora rodinám žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Rodinám s dětmi, které mají fyzické nebo mentální postižení, poskytují místní úřady finanční podporu. Tu je možné využít na pomocné vybavení, jako je počítač, sluchadlo, dále pak komunikační pomůcky, doprava nebo stravování.

Finanční podpora pro studenty

Student, který dovršil 18 let, má nárok na veřejnou podporu dalšího vzdělávání. Podpora je poskytována formou grantů a půjček. O první grant mohou studenti požádat v prvním čtvrtroce po 18. narozeninách. Tyto granty jsou využitelné pouze na vzdělávací programy uznané ministerstvem školství. Na jeden měsíc mohou studenti žijící s rodiči získat 2 903 DKK a studenti, kteří žijí samostatně 5 839 DKK za měsíc (údaje o financování z akademického roku 2014/2015). Studenti, kteří podporu získají, mají rovněž slevu na přepravu z domu do školy (Early Childhood and School Education Funding, 2020).

2.4.2 Financování v soukromém vzdělávání

Preprimární vzdělávání a péče

Rodiče, kteří mají dítě od 2 let do zahájení povinné školní docházky, mohou zažádat o finanční podporu. Tento příspěvek by měl činit 75 % nákladů. Další finanční podpora je poskytnuta rodičům, kteří mají více než jedno dítě zapsané v těchto zařízeních. Rodiče mohou získat finanční podporu od zastupitelstva v místě bydliště, kde dítě zařízení navštěvuje.

Soukromé zařízení nepodléhá stejným pravidlům pro poplatky jako instituce veřejného vzdělávání. Školy si tedy samy mohou volit výši rodičovského poplatku. Pokud rodiče dotaci získají, je vyplácena přímo škole, nikoli rodičům.

Vzdělávání s jednou strukturou

Grantový systém, který přiděluje dotace na provozní výdaje na jednoho žáka za rok, se řídí dle zákona o soukromých školách. Tato částka odpovídá výdajům na žáka ve veřejných školách, bez školného, které hradí rodiče. Výše grantu odpovídá násobku průměrné sazby na žáka a počtu žáků. Školy mají možnost získat grant na žáka navštěvujícího volnočasové aktivity, a to od povinného předškolního ročníku po třetí ročník. K získání této finanční podpory musí škola mít určitou velikost, musí být samosprávnou institucí se správní radou. Získaná finanční podpora může být využita pouze ve prospěch školy a aktivit, vlastníkem nesmí být soukromá osoba a škola nesmí být provozována s cílem soukromého zisku. Dále školy musí být schopny určité míry samofinancování. Jaká je velikost grantu závisí na třech faktorech, a to na velikosti školy (jaký je počet žáků), věkovém složení žáků a umístění školy (Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler m.v., 2019).

Stejně jako je možné získat finanční podporu ve veřejném školství na postiženého žáka, tak i zde existuje možnost získání grantu na žáky s poruchami učení či jinými speciálními potřebami. Jak velký a zda bude grant přidělen, se liší s každým žákem, jež tyto speciální potřeby má.

Vyšší střední vzdělání

Školy jsou řízeny stejným grantovým systémem jako soukromé základní školy. Tyto školy navštěvuje asi 6 % všech žáků středních škol. Vzdělávací rámec těchto škol podléhá stejným pravidlům jako školy veřejné, jelikož jsou obě ukončeny maturitou („Studentereksamen“).

3 Základní charakteristika předškolního vzdělávání

V současné době má Dánsko velmi propracovaný systém vzdělávání a péče o dítě, a to už od šesti měsíců po narození dítěte do začátku školní docházky (což je zpravidla šesti let). Hlavním cílem této etapy vzdělávání je poskytovat kvalitní péči a podnětné prostředí pro rozvoj. Tento cíl se téměř nezměnil od 90. let minulého století. Zařízení denní péče dříve spadala pod Ministerstvo sociálních věcí, od roku 2011 jsou převedena pod Ministerstvo školství jako všechny ostatní stupně vzdělávání. V souhrnu je vzdělávání a péče o děti do šesti let věku, ať už státní či soukromé, státem vysoce dotováno a poplatky rodičů dosahují maximální výšky 25 % z celkových nákladů. Docházka předškolních dětí do mateřských škol je jedna z nejvyšších v Evropě (Neumann, 2013).

Následující tabulka ukazuje procento předškolních dětí ve formálním systému vzdělávání:

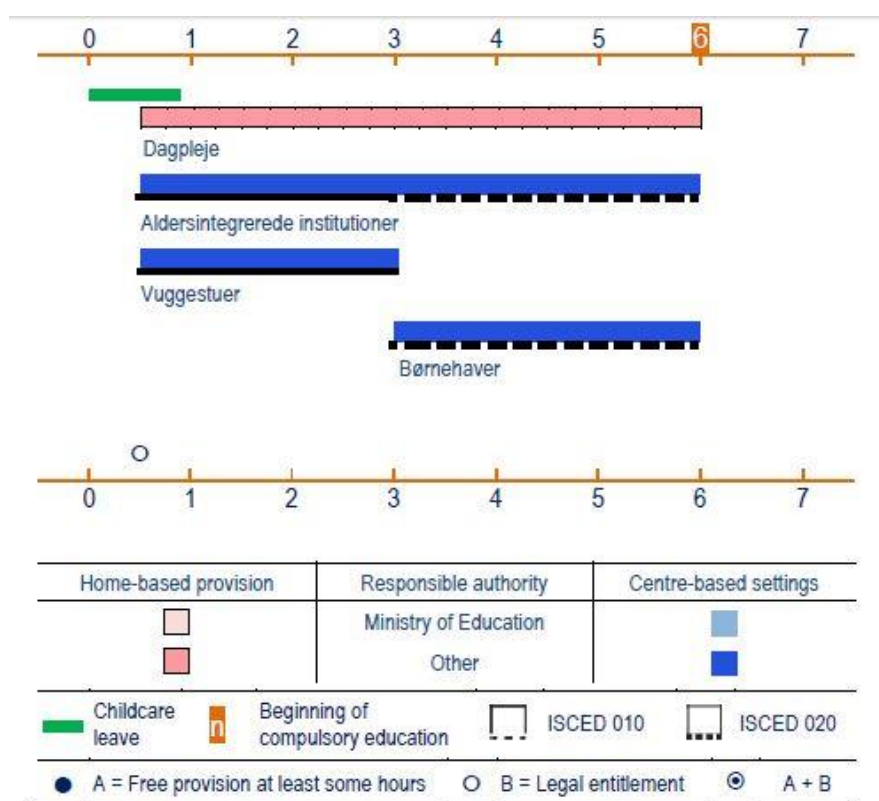
děti do 1 roku	19,1 %
děti ve věku 1 roku	89,3 %
děti ve věku 2 let	93,2 %
děti ve věku 3 let	97,1 %
děti ve věku 4 let	97,7 %
děti ve věku 5 let	96,5 %

3.1 Druhy předškolních zařízení

Nadřazeným pojmem pro všechny druhy předškolní péče je termín „dagtilbud“, který můžeme přeložit jako zařízení denní péče. V současné době pod tato zařízení spadají:

jesle (vuggestuer)	pro děti od 26 týdnů do tří let
--------------------	---------------------------------

registrovaná péče v domově pečovatelky (dagpleje)	pro děti od 26 týdnů do šesti let (v praxi je ovšem preferovaný ve věku tří let přestup do mateřské školy)
mateřské školy (børnehaver)	pro děti od tří do šesti let
věkově integrovaná centra (aldersintegrerede institutioner)	pro děti od 26 týdnů do šesti let (výjimečně až do 12 let)

Eurydice and Eurostat report: *Key data on Early Childhood Education and Care in Europe, 2019.*

Další zařízení v péči o předškolní děti

Vedle veřejných zařízení je v Dánsku zřízena velká řada nestátních organizací, které se o tyto děti během dne starají. Patří mezi ně celá řada nestátních zařízení péče o děti, mezi které patří:

- **Nezávislá zařízení péče o děti** – jedná se o zařízení spravovaná jednotlivci či neziskovými organizacemi. Jejich počet klesá, dochází k převodu na obecní zařízení. Jedná se o menší skupiny dětí, které se v těchto zařízeních mohou během dopoledne stýkat.
- **Soukromá zařízení péče o děti** (puljeordninger) – jedná se většinou o svépomocná zařízení, kdy si skupinka rodičů navzájem vypomáhá při hlídání dětí v malých obcích.
- **Flexibilní zařízení péče o děti** (fritvalg – ordninger) – zákonem není určena věková hranice pro děti, které smějí tato zařízení využívat.
- **Otevřená vzdělávací centra** (åbne pædagogiske tilbud) – slouží rodičům, kteří se o své děti předškolního věku starají doma, ale chtějí, aby jejich děti trávily čas s ostatními dětmi mimo domov. Do těchto center je volný vstup a rodiče je se svými dětmi mohou kdykoli navštívit. Program je zde volný a organizují si ho sami rodiče.
- **Soukromé hlídání dětí na rodinné bázi** (dagpleje) – chůvy v Dánských domácnostech.

(Balážová, 2005)

3.2 Pokyny pro předškolní vzdělávání

Podmínky předškolního vzdělávání

Všechny druhy předškolního vzdělávání musí mít vypracované kurikulum. To se zaměřuje na popis vzdělávacího prostředí, ale také na to, jak by mělo probíhat vzdělávání, a na vývoj dětí od 26 týdnů do šesti let. Každé předškolní zařízení si toto kurikulum vypracovává samo a po dvou letech musí vždy provést evaluaci a výsledky zveřejnit.

Mezi hlavní požadavky předškolního vzdělávání dané zákonem patří:

Spolupráce s rodiči – vzdělávací zařízení musí spolupracovat s rodiči, aby byl zajištěn správný sociální rozvoj a zlepšování vědomostí a dovedností. Jen díky této spolupráci může dojít ke správnému rozvoji dítěte.

Stimulace dítěte – vzdělávací zařízení musí dětem nabízet činnosti směřující k rozvoji představivosti, kreativity a jazykového rozvoje. Dětem musí být dán prostor pro hru i učení, fyzický rozvoj a interakci.

Nezávislost a spolupráce – činnosti a aktivity musí být dětem nabízeny takovým způsobem, aby měly možnost se samy rozhodovat a získaly pocit vlastní odpovědnosti.

Děti z rodin na okraji společnosti – vzdělávací prostředí musí věnovat pozornost dětem z okrajových oblastí, aby se i tyto děti správně rozvíjely a v zařízení se cítily v bezpečí (Educational Guidelines, 2021).

Přístup k dětem

Vzdělávání v předškolních zařízeních vychází z věkově individuálních zvláštností dětí. Učitelé musí brát v úvahu věk dětí, specifické potřeby. Často se využívá:

- Hru – spontánní/řízenou,
- řízenou činnost,
- denní rituály,
- pohybové a rytmičné hry,
- kreslení.

Běžně učitelé využívají aktivity, ve kterých se rozvíjí dětská paměť, soustředěnost, představivost a sociální vztahy ve skupině (Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud mv til børn og unge dagtilbudsloven, 2020).

Hodnocení

U dětí mezi druhým a třetím rokem se provádí hodnocení jazykových dovedností. Hodnocení se zaměřuje na čtyři různé jazykové dovednosti:

- Produktivní jazyk,
- receptivní jazyk,
- fonetické uvědomění,
- komunikativní kompetence.

Hodnocení probíhá dle určitého postupu. Rodiče sdělují pedagogům základní informace o svém dítěti. Vyplní dotazník zaměřený na slovní zásobu, gramatiku a jazykové dovednosti dítěte. Na základě získaných informací a informací od rodičů učitelé provedou hodnocení. Výsledky hodnocení jsou rodičům sděleny. V případě potřeby je navrženo opatření k podpoře jazykových dovedností dítěte.

Přechod na základní školu

V Dánsku děti nastupují do školy v šesti letech v případě, že dítě nemá odklad. Konečné rozhodnutí o odkladu určují rodiče. Úkolem předškolního zařízení je vytvářet podnětné prostředí, které zajistí hladký průběh přechodu k základnímu vzdělávání. Další podmínky pro hladký přechod může zařídit obec, která vzdělávání v mateřské škole nabízí (Educational Guidelines, 2021).

Požadavky na přijetí a volbu předškolního zařízení

Rodiče bez jakéhokoli omezení volí druh předškolního zařízení, což musí zohlednit i obec. Ta rovněž stanovuje pravidla přednostního přijetí. Mezi tato pravidla se řadí například sourozenci, děti se speciálními vzdělávacími potřebami či umístění předškolního zařízení. Jestliže dítě navštěvuje předškolní zařízení v jiné obci, než ze které pochází, není zaručeno, že bude mít garantováno místo do dalšího roku v této obci, pokud se nejedná o integrované předškolní zařízení. Pokud je předškolní zařízení integrováno od jeslí po mateřskou školu, dítě automaticky postupuje.

Počet dětí ve třídě a počet dětí na jednoho dospělého

V Dánsku neexistuje žádné nařízení, které by určovalo maximální počet dětí ve třídě. Většinou je v jedné třídě 11–12 dětí, ke kterým jsou přiřazeni 3–4 učitelé a asistenti. V domácí péči může mít pečovatelka maximálně 5 dětí. Pokud jsou v tomto prostředí alespoň 2 pečovatelky, může obec povolit 10 dětí. Asistenti nemají předepsané povinné vzdělání, avšak v roce 2018 mělo 58 % všech zaměstnanců bakalářský titul z pedagogiky (Organisation of Centre-based ECEC, 2021).

Denní, týdenní a roční organizace v předškolních zařízeních

Předškolní zařízení mají otevřeno celý rok, od pondělí do pátku, vyjma prázdnin a dalších svátků, kdy je zavřeno. Není určeno, jaká by měla být provozní doba těchto zařízení. Provozní doba by měla pokrývat místní potřeby péče o děti. Ze statistik vyplývá, že v roce 2017 děti do tří let trávily v těchto zařízeních v průměru 35 hodin týdně a děti nad tři roky 33 hodin týdně.

Obvyklá provozní doba je od 6:30 (7:00) do 17:00, v pátek do 16:00. Existují však i předškolní zařízení, která jsou otevřená celý den i noc. Jsou pro rodiče, jejichž pracovní doba probíhá v tomto večerním a nočním čase. Běžný den v předškolním zařízení se skládá z řízených her, projektových prací a spontánních her (Lukkedage og åbningstider, 2020).

Záruka místa v předškolním zařízení

V Dánsku má každé dítě právo na předškolní vzdělávání. Obce mají povinnost zajistit místo každému dítěti od 26 týdnů do zahájení povinné školní docházky. Všechny děti mají stejnou možnost vzdělávání v předškolním zařízení. Dánsko se v účasti na tomto vzdělávání zařazuje na nejvyšší příčky v EU i přesto, že tato účast není povinná.

Jak bylo zmíněno výše, obce musí zajistit místo každému dítěti. Pokud to není možné, musí obec hradit výdaje, které rodiče vynaloží na péči v soukromém zařízení, za výdaje při vzdělávání v jiné obci, nebo rodičům dávají dotaci, aby se o dítě mohli starat sami.

V Dánsku také platí povinnost předškolního vzdělávání pro děti od jednoho roku, které žijí v marginalizovaných obytných oblastech.

Cenová dostupnost

Poplatky za péči v předškolních zařízeních nesmí překročit 25 % hrubých provozních nákladů, včetně oběda. Tento poplatek hradí rodiče jako měsíční pevnou částku. Zbytek výdajů, tedy 75 %, hradí obce jako dotaci.

3.3 Předškolní kurikulum – výchozí osobnosti

Dánsko se řadí vysoko v žebříčku mezi země, kde se velké procento dětí účastní předškolního vzdělávání. A to celosvětově – 50 % dětí do tří let je zapsáno do jeslí nebo domácí péče, 93 % dětí od 3 let do 5 let jsou děti předškolní, které navštěvují mateřskou školu.

Na rozdíl od ostatních zemí jsou v severských zemích předškolní zařízení brána jako vzdělávací instituce, ale i jako sociální, zaměřené na péči o dítě (vztahy, aktivita, rozvoj).

Předškolní vzdělávání má být odlišné od základního. Pojetí vzdělávání vychází z osobností jako je Rousseau, Pestalozzi nebo Fröbel, a to na základě jejich společných prvků, jako je hra, sebevědomí, řízená činnost, seberozvoj. Aby mohlo docházet k seberozvoji, je potřeba sebeřízená činnost na základě vlastní, dětské aktivity. K takové aktivitě je zapotřebí, aby byl učitel empatický.

Dalšími osobnostmi, které ovlivnily přístup ke vzdělávání, byli Vygotsky, Glaserfeld a rovněž Piaget s jeho konstruktivistickou teorií. Závěrem těchto přístupů byla myšlenka, že vzdělávání přináší příliš mnoho svobody, která by mohla mít za následek ohrožení učení a rozvoje. Z tohoto důvodu došlo k reformám, na jejichž základě vznikala kurikula předškolního vzdělávání jak v severských zemích, tak i ostatních zemích Evropy. V Dánsku vzniklo toto kurikulum v roce 2004 (Broström, Wagner, 2003, Socialministeriet).

3.3.1 Vzdělávací obsah kurikula

Jak je tedy zřejmé, do roku 2004 nemělo Dánsko žádné platné kurikulum, vzdělávání probíhalo pouze na několika hlavních cílech a vzdělávacích principech. Jednalo se například o „Rozvoj sociálních a obecných dovedností s ohledem na stimulaci všestranného rozvoje“ (Socialministeriet, 1998).

Kurikulum, které v Dánsku v roce 2004 vzniklo, není národním ani centralizovaným kurikulem. Jedná se o dokument, který vyžaduje implementaci, kdy každé předškolní zařízení samostatně vychází ze šesti dimenzí cílů a obsahů, které jsou vyjádřeny ve formě obecných témat. Jedná se o tato témata:

1. Osobnostní kompetence,
2. sociální kompetence,
3. jazyk,

4. tělo a pohyb,
5. příroda a přírodní jevy,
6. kulturní hodnoty a umělecké vyjádření.

(Socialministeriet, 2004)

Rodiče spolu s učiteli předškolních zařízení musí tato témata společně prodiskutovat a interpretovat a dle těchto návrhů vytvořit jednou ročně vlastní učební plán s vlastními potřebami, které vychází z momentálních okolností.

Po přijetí tohoto kurikula byla vyzvána skupina odborníků, aby každé jednotlivé téma či klíčové slovo rozpracovali, avšak pouze pro inspiraci a pomoc při vytváření vlastního kurikula jednotlivými předškolními zařízeními z důvodu decentralizace.

3.3.2 Práce s kurikulem

Učitelé mají možnost svobodně volit témata a jisté perspektivy. Vlivem tohoto decentralizovaného kurikula si mohou vybírat dle vlastního uvážení, a to s ohledem na specifické potřeby jednotlivých dětí. Díky tomu učitelé mohou zahrnovat obsahy, které vedou k rozvíjení dovedností a znalostí dětí, ale také k rozvoji kritické sebereflexe.

Předškolní učitel vychází z názorů W. Klafki. Znamená to, že učitel vybírá znalosti, díky kterým zpřístupní svět dítěti, a naopak. Dítě se tak učí vidět svět takový, jaký je, se všemi problémy dnešní doby a učí se tyto problémy řešit. Například se tak dítě učí porozumět dětem z jiných etnických skupin a komunikovat s nimi, ale i chápat problémy životního prostředí.

Do vzdělávacího obsahu by se měl učitel snažit zapojit jak negativní tendence, které mohou nastat ve společnosti a světě, tak nové možnosti, které by mohly svět zlepšit. Učitelé vycházejí z šesti oblastí problémů Klafki (1994) – problematika války a míru, nacionalismu, ekologie, sociální nerovnosti, nebezpečí komunikačních medií. S těmito problémy se děti setkávají v předškolních zařízeních běžně, snaží se s nimi vyrovnat a reagovat na ně. Jedná se například o problémy, které vidí v televizi. Úkolem učitele je s dětmi dané problémy rozebrat a učit je se s nimi vyrovnávat.

V kurikulárních dokumentech předškolních zařízení jsou tyto problémy často shrnuty do tří oblastí – ekologická, demokratická a ekonomická krize. Tyto oblasti učitel také zapojuje do vzdělávacího obsahu.

4 Folkeskole – jednostrukturální vzdělávání

Dánsko má školský systém Folkeskole, který zahrnuje celou povinnou školní docházku. Tento systém působí integrovaně v jedné struktuře, nedá se tedy rozdělit na základní a nižší sekundární vzdělávání, jak je tomu ve většině zemí EU. I zde se setkáváme se soukromými školami, které jsou samosprávné a musí se řídit standardy veřejných škol. Setkáváme se se školami, které mají odlišnou filozofii či jsou založeny na náboženské víře (Single Structure Education; Integrated Primary and Lower Secondary Education, 2018).

4.1 Požadavky na přijetí a výběr školy

Každé dítě žijící v Dánsku má povinnost absolvovat školní docházku. K tomuto povinnému vzdělávání patří i jeden předškolní rok, který se stal povinným 1. srpna 2009. Jak již bylo zmíněno, desátý rok je volitelný. Jestliže žák nenavštěvuje Folkeskole, má povinnost docházku splnit na škole, která má srovnatelné požadavky se zmíněnou Folkeskole.

Školní docházka začíná 1. srpna každému šestiletému dítěti. V Dánsku je možný odklad školní docházky o jeden rok, o kterém se rozhoduje v kalendářním roce, v němž dítě dovrší šesti let. Rozhodnutí musí být podáno do začátku školního roku. Odklad proběhne na základě posouzení a doporučení, které rodiče musí schválit. Posouzení vždy probíhá individuálně, nelze jej provést dle přesného hodnocení. Tento odklad je možný pouze o jeden rok.

Rodiče mohou také požádat o nástup do školy o rok dříve. V takovém případě musí dítě dovršit pět let do 1. října a musí navštěvovat mateřskou školu. O tom, zda bude dítě přijato do školy, rozhoduje vedoucí školy po konzultaci s rodiči, a to po posouzení školní zralosti například na základě testu školní připravenosti a posouzení školní zralosti dítěte. Doporučení může také dodat učitel mateřské školy (Organisation of Single Structure Education, 2019).

Dítě má nárok místo ve škole podle svého místa bydliště. V případě, že dítě potřebuje speciální péči, obec může rodiče odkázat na jinou školu, která tuto potřebnou péči dítěti bude schopna nabídnout. Pokud rodiče nechtějí, aby jejich dítě obecní školu navštěvovalo, mohou si zvolit jakoukoliv jinou a požádat o přijetí. V takovém případě je dítě přijato pouze za té podmínky, že mají volné místo. Místní úřady mají rovněž povinnost stanovit kritéria

přednostního přijetí pro případ, že bude přihlášených dětí více, než je volných míst. Kritériem může být vzdálenost nebo sourozenci atd.

Ve Folkeskole jsou žáci děleni do tříd dle věku. Každá taková třída má kolem 20 žáků. Obec, která má pouze jednu školu či málo dětí v obci, může vzdělávat formou tzv. malotřídní školy (více dětí různého věku v jedné třídě). Do třetího ročníku je možné mít ve třídě 28 žáků, ve výjimečných případech 30 žáků.

Hlavním cílem Folkeskole je všestranný rozvoj žáků, ke kterému má dojít za pomoci diferenciovaného vyučování. Výuka je stavěna na potřebách jednotlivých žáků, zkušenostech a rozvíjení spolupráce. Snahou je také rozvíjet zájmy všech.

Každá třída má svého třídního učitele. Většinou je jedná o osobu, která učí dánštinu. Tento učitel má hlavní odpovědnost za sociální rozvoj žáků, snaží se, aby žáci udržovali soudržnost. Úkolem tohoto učitele je plánování výuky ve třídě s dalšími učiteli a jedná se o ústřední osobu při plánování diferencované výuky a hodnocení výsledků vzdělávání žáků.

4.2 Organizace

Školy fungují minimálně 200 dní v roce, začínají v srpnu a končí v červnu. Žáci mají týden prázdnin v říjnu a v únoru, dále je pak škola zavřená na Vánoce, Nový rok a Velikonoce a hlavní prázdniny jsou v červenci.

Výuka probíhá od pondělí do pátku, a to minimálně 1 200 vyučovacích hodin ročně do třetího ročníku, 1 320 hodin do šestého ročníku a 1 400 hodin do devátého ročníku. Počet hodin by neměl překročit 1 400, vyjma žáků, kteří mají volitelné předměty. Výuka začíná obvykle mezi 8:00–8:15.

Školy nabízejí žákům pomoc s domácími úkoly. Jedná se o volitelný kroužek, který probíhá odpoledne po celý školní rok. Pokud žáci tento kroužek nenavštěvují, mají možnost se zapojit do jiného kroužku, mimoškolní aktivity, která je bezplatná.

Poslední, desátý, volitelný ročník má minimálně 840 hodin, z toho 420 hodin se skládá z povinných předmětů – dánštiny, angličtiny a matematiky (Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education, 2018).

4.3 Kurikulum

Na tvorbě kurikula se podílí více orgánů. Obecné cíle výuky stanovuje dánský parlament, cíle předmětů jsou dány ministerstvem školství a místní úřady rozhodují o tom, jak bude cílů dosaženo. Ministerstvo školství vydává pokyny, jak zpracovávat kurikulum každého předmětu. Tyto pokyny jsou však pouhým doporučením, školy si tvoří vlastní osnovy za předpokladu, že splňují cíle dané ministerstvem. I přes tuto autonomii většina škol využívá tyto pokyny k tvorbě osnov (Teaching and Learning in Single Structure Education, 2019).

4.4 Předměty

Ve Folkeskole se setkáváme se třemi tematickými okruhy pro první až devátý ročník. Předměty jsou děleny do okruhu humanitního, praktického a přírodovědného.

Humanitní předměty:

- dánština (všechny ročníky),
- angličtina (všechny ročníky),
- křesťanská výchova (všechny ročníky),
- historie (třetí až devátý ročník),
- němčina/francouzština (pátý až devátý ročník); němčina je nabízena všemi školami, francouzština je dobrovolná),
- sociální předměty (osmý až devátý ročník).

Praktické předměty:

- tělesná výchova (všechny ročníky),
- hudební výchova (první až šestý ročník),
- výtvarná výchova (první až pátý ročník),
- technická výchova (kovovýroba, dřevo), ekonomika (čtvrtý až sedmý ročník).

Přírodovědné předměty:

- matematika (všechny ročníky),
- přírodní vědy a technologie (první až šestý ročník),
- geografie (sedmý až devátý ročník),

- biologie (sedmý až devátý ročník),
- fyzika a chemie (sedmý až devátý ročník).

Povinná součást vzdělávacího programu:

- bezpečnost v dopravě,
- zdravotní, sexuální a rodinná výchova,
- vzdělávání, odborná orientace a trh práce.

(Teaching and Learning in Single Structure Education, 2019)

Žáci sedmého až devátého ročníku si dále vybírají mezi volitelnými předměty (němčina, francouzština, španělština, média, film, trh práce...). Jejich povinnost je si vybrat alespoň jeden volitelný předmět, který obsahuje minimálně 120 vyučovacích hodin ve školním roce.

Školy mají integrovanou výuku informačních technologií do všech předmětů povinných i volitelných. Proto nejsou samostatným předmětem v učebních osnovách.

Výuka jazyka

Prvním, povinným cizím jazykem je angličtina. Výuka probíhá od prvního ročníku. Aby byl žák přijat na gymnázium, je potřeba druhý cizí jazyk (němčina nebo francouzština), který je nabízen od pátého ročníku. V rámci volitelných předmětů si od sedmého ročníku žáci mohou zvolit třetí cizí jazyk.

4.5 Metody a formy práce

Organizace výuky, metody a formy práce, učební materiály všech předmětů musí odpovídat cílům stanoveným ministerstvem školství a musí vycházet z individuálních potřeb jednotlivých žáků. Učitelé mají úplnou autonomii ve volbě učebnic.

Ředitel je zodpovědný za to, že třídní učitelé ve spolupráci s ostatními učiteli organizují výuku tak, aby rozvíjela a podněcovala všechny žáky. V každém ročníku dochází ke spolupráci mezi učitelem a žákem při naplňování cílů.

Ve Folkeskole je možné využívat diferencované výuky, která vychází z individuálních potřeb žáků. Tato výuka může probíhat ve skupinách v každém ročníku, a to v rámci jedné třídy nebo mezi jednotlivými třídami za předpokladu, že velká část výuky probíhá v rámci jedné třídy společně (Teaching and Learning in Single Structure Education, 2019).

4.6 Způsoby hodnocení žáků

Ve Folkeskole se setkáváme se čtyřmi druhy hodnocení žáků. Jedná se:

- studentské plány,
- národní testy,
- zkouška,
- obecné znalosti.

4.6.1 Studentské plány

Studentský plán slouží ke komunikaci mezi žákem, učitelem a rodiči o vývoji žáka. Na jeho základě dochází k systematickému hodnocení a sledování výsledků. Je složen ze tří částí:

- **Cíl** – skládá se ze specifických cílů sloužících k individuálnímu učení; tyto cíle vychází z cílů obecných, popisujících národní kurikulum předmětů.
- **Stav** – zaměřuje se na pokrok žáka ve vztahu ke stanoveným cílům.
- **Následná opatření** – popisuje, kdy má žák, učitel i rodiče sledovat plnění cílů.

(Assessment in Single Structure Education, 2020)

Tyto studentské plány mají všichni žáci od prvního do devátého ročníku, včetně dětí v povinném předškolním ročníku. Od osmého ročníku se tyto plány zaměřují na možnosti vzdělávání žáků a na jejich přípravu k vyššímu sekundárnímu vzdělávání. Pro osmý a devátý ročník tento plán obsahuje:

- program vyššího sekundárního vzdělávání, o který má žák zájem,
- posouzení sociálních a osobních dovedností, které jsou nezbytné pro úspěšné studium a ukončení vyššího sekundárního vzdělávání,
- opatření, která je nutná provést se změřením na budoucnost a rozvoj žáka v případě, že dle výše uvedeného posouzení žák není připraven k tomuto dalšímu vzdělávání.

Studentský plán je dostupný na webových stránkách školy a jednou ročně se aktualizuje. Častější aktualizaci může požadovat obecní rada. Plán obsahuje informace o všech předmětech, je krátký, přesný, aby byl použitelným a pochopitelných východiskem pro žáky, rodiče i učitele (Assessment in Single Structure Education, 2020).

4.6.2 Národní testy

Testy jsou zaměřeny na zjišťování znalostí a dovedností žáků v sedmi předmětech. Testování jsou žáci od druhého do osmého ročníku. Cílem těchto testů je popsat úroveň žáků. Charakteristika testů je:

- individuální,
- digitální,
- adaptivní (obtížnost se přizpůsobuje dle odpovědí),
- vlastní bodování,
- roční,
- test trvá 45 minut.

Předmět	Ročník								
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Dánština/čtení		X		X		X		X	
Matematika			X			X		X	
Angličtina							X		
Zeměpis								X	
Biologie								X	
Fyzika/chemie								X	
Dánština jako druhý jazyk					X		X		

Učitel žáka o výsledcích testu informuje po jeho dokončení. Výsledky testu jsou důvěrné, škola informuje rodiče pouze pokud o výsledek požádají.

Do školního roku 2019/2020 byly tyto testy povinné pro všechny školy. Od školního roku 2020/2021 provede ministerstvo školství reprezentativní průřez škol, které testy provedou. Školy se však vzhledem k hodnocení mohou rozhodnout, zda testy provedou, či nikoli (Assessment in Single Structure Education, 2020).

4.6.3 Zkoušky

Pro zkoušky byla nastavena standardní pravidla, která zajišťují jednotnost výsledků v celém Dánsku. Zkouška je ústní i písemná a probíhá na dvou úrovních:

1. závěrečná zkouška pro devátý a desátý ročník,
2. zkouška určená pouze pro desátý ročník.

Zkouška se skládá ze čtyř pevně daných povinných předmětů, dále Ministerstvo školství vylosuje další dva předměty – jeden z humanitního okruhu a druhý z přírodovědného okruhu –, k tomu si ještě student vybere jeden (nebo i více) volitelný předmět, z něhož chce zkoušku skládat. Nově, od školního roku 2020/2021, se zkouška dále skládá z jednoho praktického předmětu, který si student vybere z nabídky.

Povinné předměty:

Předmět	Ústní zkouška	Písemná zkouška
Dánština	X	X
Angličtina	X	
Matematika		X
Fyzika/chemie, biologie a geografie (jedna společná zkouška)	X	

(Prøvefag i 8. Klasse, 2020)

Humanitní okruh předmětů, z nichž vybírá jeden Ministerstvo školství prostřednictvím losování:

Předmět	Ústní zkouška	Písemná zkouška
Angličtina		X
Němčina/francouzština	X	X
Dějepis	X	
Společenské vědy	X	
Náboženství	X	

(Prøvefag i 9. og 10. Klasse, 2020)

Přírodovědný okruh předmětů, z nichž losuje jeden předmět Ministerstvo školství:

Předmět	Ústní zkouška	Písemná zkouška
Biologie		X
Zeměpis		X
Matematika	X	
Tělesná výchova	X	
Fyzika/chemie		X

(Prøvefag i 9. og 10. Klasse, 2020)

Nabídka praktických předmětů, ze kterých si od školního roku 2020/2021 musí student jeden vybrat:

- domácí ekonomika,
- řemesla a design,
- výtvarná výchova,
- hudební výchova.

Známka, kterou žáci získají ze zkoušky je součástí osvědčení, které dostanou na konci devátého ročníku. Praktická zkouška však probíhá již v osmém ročníku. Zkouška v desátém ročníku je dobrovolná a klade na studenty vyšší nároky.

4.6.4 Obecné znalosti

Dvakrát ročně se v osmém a devátém ročníku udělují známky obecné způsobilosti. Tyto známky se udělují ve všech předmětech, ze kterých se dělají zkoušky. Poslední známky jsou žákům uděleny před písemnými zkouškami.

V devátém a desátém ročníku žáci zpracovávají projekt, který je hodnocen jak slovně, tak i známkou. Hodnocení se zaměřuje na obsah, pracovní postup, prezentaci výsledku. Tento projekt umožňuje podrobněji zhodnotit schopnosti žáka (Assessment in Single Structure Education, 2020).

4.7 Postup žáků

Postup žáků do dalšího ročníku probíhá automaticky. Ročníky odpovídají jejich věku. Je však možné, aby žáci ročník opakovali nebo přeskočili, a to po konzultaci ředitele s rodiči, pokud tuto skutečnost ředitel schválí. I před tuto možnost se však jak opakování, tak přeskočení ročníku téměř nikdy nevyskytuje.

4.8 Osvědčení

Žáci v jednostrukturálním vzdělávání dostávají po složení zkoušky v devátém ročníku osvědčení, které obsahuje informace o tom, jaké aktivity žák absolvoval, jeho známky na konci roku a známky včetně písemného prohlášení ze závěrečné zkoušky.

Škola žákům vystavuje certifikát a je povinna v případě ztráty vystavit certifikát nový (Assessment in Single Structure Education, 2020).

4.9 Efterskoler – navazující školy

Tento typ škol je alternativou k běžnému školnímu systému (pro děti od 14 do 18 let). Školy mají možnost od roku 1967 připravovat žáky na závěrečné zkoušky Folkeskole. O schválení a provoz se stará stát, který dává škole dotaci, a to v případě, že škola splňuje určité podmínky:

- nezávislá, samosprávná, internátní škola,
- všeobecné vzdělávání pro žáky od 14 do 18 let,
- příprava osnov dle ředitele, školní rady, učitelů a rodičů (jelikož škola připravuje na stejné zkoušky jako Folkeskole, mají podobné učební osnovy).

Odlišností škol je jejich důraz na speciální pedagogiku, tudíž jsou vhodné pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami, kterým zde výuka prospívá. Důraz je kladen na praktickou práci, která vede k budování sebevědomí, motivaci k učení a ke znalostem a vědomostem, které jsou nezbytné pro řešení problémů, se kterými se žáci mohou setkat.

Škola je zpoplatněna, rodiče platí za školné a stravu, přičemž tento poplatek činí 33–50 % nákladů na vzdělávání, stravu a ubytování (Efterskoler, 2021).

4.10 Domácí výuka

Žáci mohou být vzděláváni v domácím prostředí, pokud o to rodiče požádají. Je nutná písemná žádost obecnímu zastupitelstvu, a to ještě před zahájením školní docházky. Každý rok obecní rada tuto domácí výuku monitoruje a může pořádat testy z předmětů (dánština, matematika, angličtina atd.), aby bylo zjištěno, zda je výuka na stejné úrovni jako ta, která probíhá na Folkeskole (Organisational Variations and Alternative Structures in Single Structure Education, 2019).

4.11 Ungdomsskoler – mládežnické školy

Mládežnické školy jsou zřizovány z veřejné iniciativy a jsou určeny pro žáky od 14 do 18 let. Žáci musí nejprve splnit sedm let na Folkeskole, následně mohou přecházet na tento typ školy. Zvláštností je alternativní strukturování práce ve škole.

Ungdomsskole mohou obsahovat například:

- kurzy pro mladé (pod záštitou obce),
- přípravné kurzy zaměřené na vzdělávací programy pro mládež,
- úvodní části vzdělávacích programů,
- části desátého ročníku Folkeskole.

Cílem je zvýšit zájem a motivaci žáků pro zahájení a volbu vzdělávání, zvýšit odbornou způsobilost a rovněž klást důraz na osobní rozvoj. Školní rok začíná v září a končí v březnu. Výuka probíhá prezenčně nebo kombinovaně a v závislosti na daném programu během celého dne nebo večer. Výuka není zpoplatněna (Ungdomsskolen, 2021).

4.12 Frie fagskoler – odborné školy

Cílem těchto škol je snížit množství osob, které studium na vyšších sekundárních školách nedokončí. Jde tedy o přípravu na další vzdělávání se zaměřením na odbornou i praktickou přípravu. Vyučují se zde předměty jako například ruční práce, vaření, design.

Na výběr je mezi dvěma možnostmi:

- **odborné studium** – zaměřené na žáky, kteří jsou schopni dokončit vyšší střední vzdělání,
- **obecné studium** – zaměřené na výuku angličtiny, dánštiny, matematiky; žáci jsou schopni dokončit odborné nebo obecné střední vzdělání.

Podmínkou přijetí je:

- absolvování deseti let povinné školní docházky,
- být staší 16 let.

Škola je internátní, obvykle trvá 12–20 nebo 40 týdnů dle programu studia. Školy jsou zpoplatněny, pro žáky do 18 let 1 000–1 200 DKK/týden (Frie fagskoler, 2021).

5 Vyšší sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání

V Dánsku se setkáváme se dvěma druhy vyššího sekundárního vzdělávání:

- **obecné programy** – připravují na vysokoškolské vzdělávání,
- **odborné programy** – připravují na práci v určitém oboru.

Ze statistik vyplývá, že přibližně 244 institucí s obecným programem navštěvuje přibližně 150 000 studentů a 117 institucí s odborným programem navštěvuje asi 130 000 studentů (Upper Secondary and Post-Secondary Non-Tertiary Education, 2019).

5.1 Obecné programy vyššího sekundárního vzdělávání

Rozlišujeme čtyři programy zaměřené na vysokoškolskou přípravu:

1. tříleté studium (STX) – maturitní zkouška,
2. tříleté studium (HHX) – vyšší obchodní zkouška,
3. tříleté studium (HTX) – vyšší technická zkouška,
4. dvouleté studium (HF) – vyšší přípravná zkouška.

Všechny čtyři druhy vzdělávacích programů, jak již bylo zmíněno výše, připravují studenty na vysokoškolské vzdělávání. Cílem je rozvíjet analytické dovednosti studentů a vést je k uvědomělosti a všeobecnému rozhledu. Každý z těchto programů má povinné předměty, programy tříleté navíc nabízejí výběr ze specializovaných programů a volitelných předmětů (Upper Secondary and Post-Secondary Non-Tertiary Education, 2019).

STX	HHX	HTX	HF
Předměty humanitní, přírodní a společenskovední	Obchodní a socioekonomické předměty	Technologické a vědecké předměty	Předměty humanitní, přírodní a společenskovední
	obecné předměty	obecné předměty	studenti si vybírají z předmětů, které

			škola nabízí
	cizí jazyk		
	finanční a obchodní předměty		

5.2 Odborné vzdělávání (VET)

Odborné vzdělávání nabízí širokou škálu programů, jejichž délka studia se různí, a to od 1,5 roku do 5,5 roku. Nejtypičtější je 3,5 až 4 roky. Vzdělávání se skládá z teoretické a praktické přípravy, ale také praktického výcviku v dané organizaci. Programy jsou rozděleny do tří okruhů:

- EUD (erhvervsuddannelse) – určen pro mladé lidi do 25 let,
- EUV (erhvervsuddannelsen for voksne) – určen pro dospělé nad 25 let,
- EUX (erhvervsfaglig studentereksamen) – odborné vzdělávání zahrnující obecné vyšší sekundární kurzy.

Dále Dánsko nabízí:

- EGU (erhvervsgrunduddannelsen) – základní odborná vzdělávací příprava,
- STU (særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse) – program pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (Upper Secondary and Post-Secondary Non-Tertiary Education, 2019).

5.3 Organizace všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání

Požadavky na přijetí a výběr školy

Studenti, kteří splnili předepsané náležitosti pro nižší sekundární vzdělávání, mohou pokračovat studiem na vybraném typu vyššího sekundárního vzdělávání. Studenti, kteří volí mezi STX, HHX a HTX musí:

- absolvovat 9 let na Folkeskole nebo jiné obdobné instituci,
- absolvovat závěrečnou zkoušku na Folkeskole,

- absolvovat 2–4 roky studia ve francouzštině nebo němčině,
- absolvovat studium s minimálním průměrem 5,
- získat hodnocení „schopen studia na vyšším sekundárním vzdělávání“ v nižším sekundárním vzdělávání.

Studenti, kteří volí HF, musí:

- absolvovat 9 let na Folkeskole,
- absolvovat závěrečnou zkoušku,
- absolvovat 2–4 roky studia ve francouzštině nebo němčině,
- absolvovat studium s minimálním průměrem 4.

(Organisation of General Upper Secondary Education, 2019)

Většina studentů je ve věku 16–19 let.

Organizace roku, dne a týdne

Školní rok většina institucí začíná v druhém srpnovém týdnu a výuku ukončuje na konci června. Zkoušky se konají na konci školního roku. Každá instituce se však může rozhodnout:

- kdy zahájí školní rok,
- kolik bude školních dnů,
- jaké budou termíny svátků a volných dnů,

Výuka probíhá od pondělí do pátku, přičemž každý den by měl mít přibližně stejný počet vyučovacích hodin. Kolik těchto hodin denně bude, rozhoduje škola. Obědová přestávka většinou začíná ve 12 hodin a trvá 30 minut. Dle programu, který studenti zvolí, mají dán počet hodin, které musí absolvovat:

- program STX a HHX – minimálně 2 470 hodin,
- program HF – minimálně 1 625 hodin,
- program HTX – minimálně 2 630 hodin.

(Organisation of General Upper Secondary Education, 2019)

5.3.1 Výuka a učení v obecném vyšším sekundárním vzdělávání

Struktura programů

Většina programů trvá tři roky, z toho tři měsíce jsou adaptační a dva roky a devět měsíců probíhá specializovaný studijní program.

Kurikulum

Kurikulum pro všechny obecné programy definuje ministerstvo školství. Učební plán popisuje akademické cíle a obsah předmětů.

Všechny programy se skládají z povinných i volitelných předmětů, STX, HHX a HTX mají odlišné profily, proto mají odlišné, specializované předměty. Tyto předměty studentům dávají specializovanou kvalifikaci.

Předměty jsou vyučovány ve třech úrovních, a to v závislosti na časové dotaci. Jedná se o úroveň A, B nebo C. Předmětům A je přiděleno 325 hodin, předmětům B 200 a předmětům C 75 hodin.

Poslední změny a aktualizace obecných programů byly provedeny v roce 2017. Došlo ke změně délky adaptačního období a počtu studijních programů (Teaching and Learning in General Upper Secondary Education, 2019).

Metody, organizační formy a materiální prostředky

Dle jednotlivých programů se využívá:

- hromadná výuka,
- projektové vyučování,
- individuální práce,
- skupinová práce.

Učitelé si sami volí učební materiály. Domácí úkoly, které zadávají, nemají žádné oficiální předpisy (Teaching and Learning in General Upper Secondary Education, 2019).

5.3.2 Hodnocení ve všeobecném vyšším sekundárním vzdělávání

Interní hodnocení

Studenti jsou hodnoceni průběžně na základě své práce. Hodnocení pomáhá vést studenty, sledovat jejich pokrok a úroveň v každém předmětu. Učitel sleduje výsledky, kterých studenti dosahují a diskutuje s nimi kolektivně i individuálně. Výuka se hodnotí pomocí testů, úkolů nebo konverzací.

Externí hodnocení

Hodnocení výsledků studentů slouží i pro externí účely. K tomu dochází na základě čtyř forem:

1. **známka za ročníkovou práci** – je uvedena v certifikátu zkoušky, uděluje ji předmětový učitel,
2. **známky termínové** – udělují se dvakrát ročně,
3. **posudky** – písemné osvědčení o schopnosti studenta,
4. **známky ze zkoušky** – ke složení závěrečné zkoušky je zapotřebí složit deset zkoušek písemných a ústních, tři z nich mohou být složeny po prvním a druhém ročníku.

Hodnocení probíhá na sedmibodové stupnici známek. Vyjma známek se ještě využívá hodnocení splnil/nesplnil.

Ministerstvo školství zpracovává otázky k písemným zkouškám. Ke každému předmětu je přivolána komise složená z učitelů a poradců z ministerstva. Písemné testy hodnotí dva externí zkoušející, ústní zkoušku hodnotí jeden interní učitel a jeden externí zkoušející (Bekendtgørelse om prøver og eksamen i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser, 2016).

Postup studentů

Studenti postupují automaticky do dalšího ročníku. V případě že známka nesplňuje průměr a požadavky, může student na základě rozhodnutí školy ročník opakovat (Assessment in General Upper Secondary Education, 2020).

Certifikát

Osvědčení se vydává v případě, že student dosáhl daného minimálního průměru ze závěrečných a zkušebních známek.

Certifikát obsahuje:

- známky za všechny ročníky,
- známky ze zkoušek,
- známky za projekty,
- výsledek závěrečné zkoušky,
- průměr známek.

Certifikát je podepsán ředitelem školy, je vydán pouze jeden originál. Student může požádat o kopii přeloženou do angličtiny (Beviser, 2020).

5.4 Organizace odborného vyššího sekundárního vzdělávání

Požadavky na přijetí a výběr školy

Studenti mohou být přijati v případě, že ze zkoušky v devátém a desátém ročníku mají průměr minimálně 02 (z dánštiny a matematiky). Je třeba také přihlížet k připravenosti studentů. V případě, že studenti nesplňují požadavky po ukončeném devátém ročníku, mohou nastoupit do desátého ročníku, který je zaměřený na přípravu k odbornému vzdělávání.

Organizace roku, dne a týdne

Školy většinou zahajují školní rok v druhém srpnovém týdnu a končí v červnu. Záleží však na škole, jaký bude průběh roku. Odpovědnost za vzdělávání nese ministerstvo školství. Odpovědnost za obsah, trvání a strukturu programů a za zkoušky mají ministerstvo školství, rada odborných škol, obchodní výbory a jednotlivé odborné školy.

Škola vyučuje od pondělí do pátku, počet vyučovacích hodin by měl být každý den přibližně stejný. Tento počet hodin stanovuje samotná škola. Přestávka na oběd je ve 12 hodin a trvá 30 minut.

Pracovní zátěž se liší v týdnu, kdy probíhá praktická příprava na pracovišti. Jak dlouho bude student v daném zařízení je určeno danou institucí. Plný úvazek má týdně 37 hodin (Organisation of Vocational Upper Secondary Education, 2019).

5.4.1 Výuka a učení v odborném středoškolském vzdělávání

Předměty a počet hodin

V základní a hlavní formě vzdělávání je řada předmětů. Základní předměty jsou organizovány s odbornými i specifickými předměty. K odbornému vzdělávání jsou vydány pokyny, které zahrnují odkazy na příklady dobré pedagogické praxe. Tyto pokyny jsou však pouze inspirativní. Studenti musí splnit určitý počet hodin s učitelem. Minimální počet v roce 2015 byl 25 hodin týdně, v roce 2016 se zvýšil na 26 hodin týdně.

Složení odborného vzdělávání a přípravy

Odborné vzdělávání se skládá ze základní části, která je ukončená zkouškou. Následuje hlavní část, která střídá vzdělávání ve škole a praktický výcvik. Na odborné škole probíhá teoretická příprava.

V roce 2015 byly stanoveny čtyři hlavní oblasti:

1. péče, zdraví, pedagogika,
2. kancelářské a obchodní služby,
3. potraviny, zemědělství, zkušenosti,
4. technologie, konstrukce a doprava.

(Grundfag og det centralt udviklede valgfag, 2020)

Základní část

Skládá se ze dvou částí, každá trvá 20 týdnů, což odpovídá jednomu semestru. První poskytuje všeobecné odborné dovednosti a slouží k tomu, aby studenti měli lepší základ pro rozhodování o dalším specializovaném vzdělávání. Druhá je zaměřena na konkrétní odbornou přípravu.

Hlavní část

Délka této části se liší dle zvolené kvalifikace. Dochází ke střídání výuky a praktického výcviku. Tato část končí testem v posledním ročníku. Praktický výcvik probíhá v podniku, kde si student školení dojednal. Jestliže není možné si praktický výcvik v podniku domluvit, jsou pro studenty k dispozici školní praktická „školení“.

Plán vzdělávání

Všichni studenti mají svůj vzdělávací plán, který zajišťuje soulad mezi schopnostmi, studovanými předměty a jeho zájmy. Obsah všech částí je dán také tímto plánem. Je vytvořen ve spolupráci studenta a školy, v případě, že si student zajistí praktický výcvik v podniku, spolupracuje na tvorbě studijního plánu i ten (Teaching and Learning in Vocational Upper Secondary Education, 2019).

5.4.2 Formy programů odborného vzdělávání

Ať už si student volí jakoukoli formu programu, vždy bude součástí základní a hlavní část. Struktura odpovídá zvolené formě:

- EUD (Erhvervsuddannelse) – určen pro studenty do 24 let, kteří studium nastupují bezprostředně po ukončení devátého nebo desátého ročníku.
- EUV (Erhvervsuddannelser for voksne) – určen pro studenty od 25 let, kteří mají již nějaké předchozí zkušenosti. Jestliže mají za sebou alespoň dva roky praxe, je jim uznána základní část.
- EUX (Erhvervsfaglig studentereksamen) – určen pro studenty, kteří si chtějí spojit odborné vzdělávání se zkouškou z vyššího sekundárního vzdělávání.

Vedle výše zmíněných forem je v Dánsku také nabízeno odborné vzdělání ve variantách:

- základní odborné vzdělávání a příprava (EGU),
- produkční školy,
- kombinované post-povinné vzdělávání,
- program pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami (STU).

(Basic Vocational Education and Training, 2020)

Metody, materiální prostředky

Metody a materiály jsou vybírány institucionálně, učitelé svobodně volí materiál, který bude nejlépe vyhovovat daným studentům.

Příklad výukových materiálů a studijních zdrojů poskytuje učitelům ministerstvo školství (<http://www.emu.dk/>).

5.4.3 Hodnocení v odborném vyšším sekundárním vzdělávání

V odborném vzdělávání se testy píší průběžně a na jeho konci. Na konci prvního úseku základní části vzdělávání jsou studenti zkoušeni z jednoho předmětu, který absolvovali. Druhý úsek základní části je opět ukončen zkouškou z jednoho absolvovaného předmětu. Specifický předmět je ukončen zkouškou ze základního výcviku. Je nutné zkoušku splnit, aby bylo možné pokračovat hlavní částí vzdělávání.

V hlavní části jsou prováděny testy jak ze základních předmětů, předmětů základního výcviku i specializovaných předmětů. Tato hlavní část je ukončená zkouškou, při které se kompetence studenta sledují v reálných podmínkách. Zkouška je složena z teoretické a praktické části.

Studenti jsou hodnoceni na stupnici sedmibodového hodnocení nebo hodnocením splnil/nespnil (Assessment in Vocational Upper Secondary Education, 2019).

Postup studentů

Aby mohl student postoupit do hlavní části, musí splnit zkoušku z předmětu základního výcviku.

Certifikát

Po ukončení studia je absolventovi vydán certifikát (Assessment in Vocational Upper Secondary Education, 2019).

6 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolské vzdělávání probíhá v Dánsku na třech úrovních:

1. **programy krátkého cyklu** – programy akademických profesí, konané na akademiích profesionálního vysokoškolského vzdělávání,
2. **programy střednědobé** – programy akademických profesí, konané na akademiích profesionálního vysokoškolského vzdělávání,
3. **programy dlouhého cyklu** – probíhají na univerzitách.

(Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, 2008)

Odpovědnost je dělena mezi tři ministerstva – ministerstvo vysokoškolského vzdělávání, ministerstvo kultury a ministerstvo obrany.

Akademický rok je rozdělen do dvou semestrů. První začíná v srpnu až září, zkoušky se odhrávají v prosinci a lednu. Druhý semestr začíná v lednu až únoru a zkoušky probíhají v květnu a červnu. Setkáváme se však i programy, které jsou rozděleny do čtyř kratších semestrů (Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, 2008).

V roce 2006 docházelo ke snižování počtu univerzit v Dánsku vlivem procesu posilování výzkumu, vzdělávání a inovací. Výsledkem je nová mapa univerzit a výzkumných inovací (2007). Dnes probíhá dlouhodobé vysokoškolské vzdělávání na osmi univerzitách, z toho tři jsou považovány za hlavní, kde probíhají asi $\frac{2}{3}$ všech činností (jedná se o Kodaňskou univerzitu, Aarhuskou univerzitu a Technickou univerzitu). Mezi dalších pět univerzit patří University of Southern Denmark, Aalborg University, Roskilde University, Copenhagen Business School a IT University of Copenhagen.

V roce 2006 vyšla v platnost „Strategie pro Dánsko v globální ekonomice“, která obsahuje 350 iniciativ zaměřených na zlepšení vzdělávání, výzkumu a inovací. Hlavním cílem v oblasti vzdělávání je snaha o dokončení obecného nebo odborného vyššího sekundárního vzdělávání všech studentů a vysokoškolského vzdělávání alespoň 50 % studentů.

V roce 2010 byla zahájena strategie „Dánsko 2020. Znalosti, růst a prosperita“. Bylo uvedeno 10 cílů, které měly být do roku 2020 splněny. Mezi těmito cíli bylo:

- uvedení alespoň jedné univerzity do top 10 evropských univerzit,
- vytvořit silnou vzdělávací nabídku, která odpovídá potřebám společnosti,
- udržovat vysoké ambice ve výzkumu a inovacích.

(Higher Education, 2018)

6.1 Druhy vysokých škol

V Dánsku je nabízeno pět druhů vysokých škol:

1. obchodní akademie,
2. University Colleges,
3. námořní vzdělávací a školící instituce,
4. univerzity obecného a specializovaného výzkumu,
5. instituce na univerzitní úrovni.

(Danish higher education system – short description, 2020)

6.2 Programy prvního cyklu

V Dánsku jsou nabízeny tři druhy programů:

- profesionální bakalářské programy,
- vysokoškolské bakalářské programy,
- profesní programy akademické (AP).

6.2.1 Profesionální bakalářský program

Tyto programy jsou nabízeny univerzitními vysokými školami a námořními vzdělávacími a školícími institucemi a jsou zakončeny titulem Professional Bachelor.

Tyto programy se specializují na odbornou praxi a spojení teoretických znalostí s praxí v řadě různých oblastí – obchod, vzdělávání, strojírenství, IT, ošetřovatelství atd. (First Cycle Programmes, 2018).

6.2.2 Vysokoškolský bakalářský program

Jedná se o tříletý program, na který nejčastěji navazuje dvouletý program zakončený titulem magistr. Vzdělávání probíhá na univerzitách obecného a specializovaného výzkumu. Program je založený zejména na výzkumu, poskytuje široký akademický základ a odborné znalosti. Absolventi jsou připraveni pro vstup na trh práce i na postgraduální studium.

6.2.3 Profesní programy akademické (AP)

Ukončení studia probíhá po 1,5 až 2,5 letech v závislosti na daném programu. Absolventi mohou následně získat profesionální bakalářský titul ve stejném studijním oboru po studiu doplňkového programu.

Tyto programy jsou velice zaměřeny na praxi. Studium je zaměřeno na spojení teoretických znalostí s praxí v podnikání a průmyslu. Studenti si vybírají z řady oborů – obchod, technologie, cestovní ruch, informační technologie (First Cycle Programmes, 2018).

6.3 Programy druhého cyklu

Jsou orientovány na profesionální kariéru a vědeckou práci.

Kredity	120
Instituce	Vysoké školy
Znalostní báze	Výzkum
Národní rámec kvalifikací	Úroveň 7

(Second Cycle Programmes, 2019)

Po absolvování dvou let programu student získává titul magistr (Candidatus). Jestliže se jedná o obor medicíny, je studium prodlouženo na tři roky. Student má rovněž možnost studia dvou specializací (například dějepis s fyzikou), avšak studium se navyšuje o 30 kreditů.

Rozdílnost oproti bakalářskému studiu spatřujeme ve větší specializaci. Studenti získávají znalosti na úrovni vysokého mezinárodního výzkumu v užších oblastech.

Studenti si mohou vybírat:

- humanitní vědy (historie, ...),
- přírodní vědy (fyzika, ...),
- společenské vědy (ekonomie, sociologie, ...),
- právo,
- teologie,
- zdravotní vědy (medicína, ...),
- technické studium (inženýrství, ...),
- informační technologie (software, digitální inovace, ...).

(Study Options, 2017)

6.3.1 Přijímání studentů

Požadavky na přijetí studentů stanovuje studijní program. Univerzity nepřijímají do magisterského programu studenty před tím, než dokončí předchozí bakalářský program. Univerzity mohou přijímat studenty i jinak, než je uvedeno výše, a to v případě, že má student odbornou kvalifikaci a dá se předpokládat, že bude schopen nový program dokončit.

Každá univerzita je odpovědná za počet studentů, který má. Je nutné, aby tento počet regulovala. V případě, že je na univerzitě obor, který opouští absolventi s vysokou mírou nezaměstnanosti, je možné, aby ministerstvo vysokoškolského vzdělávání počet přijatých studentů k danému oboru regulovalo (Second Cycle Programmes, 2019).

6.3.2 Kurikulum

Univerzity se vyznačují vysokou mírou autonomie a svobody při tvorbě osnov programů. Vedoucí daného programu je spolu s pedagogickou radou odpovědný za:

- organizaci, realizaci a rozvoj vzdělávacích činností,
- rozvíjení kvality vzdělávání, výuky a následné evaluace výuky,
- vypracování návrhů studijních plánů a změn,
- organizaci výuky,
- žádosti o převod kreditů a výjimek,
- prohlášení ke všem důležitým záležitostem.

Jak bylo uvedeno výše, magisterský program je zakončen diplomovou prací za 30 kreditů. V případě, že je diplomová práce založena na experimentálním charakteru, může být rozšířena až na 60 kreditů. V práci student promítne svoje dovednosti v aplikaci teorie a metod na konkrétní předmět.

Velké množství magisterských předmětů je nabízeno v anglickém jazyce a všechny zkoušky jsou v angličtině. Programy mohou studovat jak studenti z Dánska, tak ze zahraničí (Second Cycle Programmes, 2019).

6.3.3 Metody a formy výuky

Výuka může probíhat hromadnou formou ve třídě, prostřednictvím přednášek, konzultací, skupinové práce, seminářů. Je na každém pedagogovi, jaké metody a materiální prostředky bude využívat. Cílem je vést studenty k samostatnosti. V Dánsku se setkáváme s:

- diskusí během výuky,
- spoluprací mezi učitelem a studenty,
- přednáškami spojenými s projektovou prací,
- aktivním řešením problémů ze strany studentů,
- hledání inovativních způsobů řešení.

6.3.4 Postup studentů

Univerzity mají určenou dobu, během které musí studenti studium ukončit. Zároveň má také většina univerzit stanovených 45 kreditů, které musí studenti získat během jednoho akademického roku.

Učební plán stanovuje absolvování testů před zkouškami z daných předmětů. Jestliže zkoušku student na konci ročníku nesplní, může si ji zapsat znovu v srpnu. Zkouška se může opakovat maximálně třikrát, pokud není studentovi z výjimečných důvodů umožněno opakovat zkoušku vícekrát. Úspěšně splněný test se znovu opakovat nedá (Second Cycle Programmes, 2019).

6.3.5 Hodnocení studenta

Během studia posluchači absolvují řadu zkoušek a testů. Programy obsahují více variant testů a jejich úkolem je odrážet obsah výuky. Jedná se o:

- ústní, písemné a praktické testy,
- účast na výuce, kurzech,
- kurzy zaměřené na projekt mimo univerzitu či v zahraničí.

Téměř všechny programy mají povinnou diplomovou práci, která je psána na konci posledního ročníku. Některé programy vyžadují následnou ústní obhajobu, jiné nikoliv.

U programů, jejichž výuka probíhá v dánštině, musí být provádění testů rovněž v dánštině, pokud není cílem zdokumentovat dovednosti v cizím jazyce. Jestliže výuka probíhá v cizím jazyce, musí i zkoušky a testy probíhat v téže jazyce.

Hodnocení probíhá na sedmibodové klasifikační stupnici, je možné využít také pouze hodnocení splnil/nesplnil. Všechny známky jsou uvedeny v závěrečném diplomu (Second Cycle Programmes, 2019).

6.3.6 Diplom

Po úspěšném ukončení studia je absolventovi vydán diplom, kde jsou uvedeny známky, ale i přidělený titul. Dále je součástí popis programu s vysvětlením předmětového složení. Diplomy studenti dostávají do dvou měsíců od absolvování programu.

Diplom obsahuje:

- jméno a příjmení,
- titul,
- název univerzity,
- počet získaných kreditů,
- všechny absolvované předměty,
- testy, které byly hodnoceny počtem kreditů,
- jazyk, ve kterém proběhla zkouška (pokud byl test složen v cizím jazyce),
- celkový průměr známek,
- profil absolventa.

Součástí diplomu je dodatek, který popisuje kompetence absolventa, obsah, cíl, informace o instituci (Second Cycle Programmes, 2019).

6.4 Programy třetího cyklu

V Dánsku se setkáváme se dvěma typy doktorských studijních programů:

- **doktorský program zaměřený na výzkumníka** – student je spojen s univerzitou nebo jinou vysokoškolskou institucí,
- **doktorský program „průmyslový PhD.“** – student je spojen se společností a vzdělávací institucí.

Doktorský studijní program trvá tři roky, celkový počet kreditů je 180. Studenti mohou volit stejné vědecké oblasti, které jsou na bakalářském i magisterském studiu (humanitní vědy, technické vědy, společenské vědy...).

Student musí do tří měsíců, kdy začal studovat doktorský program, předložit oblast výzkumu a vzdělávací plán. V plánu student uvádí časový harmonogram, dohodu s vedoucím pracovníkem, finanční plán.

Během studia student pracuje na svém výzkumu, na jehož základě píše závěrečnou, disertační práci. Student se během studia musí zapojit do výzkumného šetření (musí zkoumat), a to jak ve své vzdělávací instituci, tak i mimo ni, například v zahraničí (například prostřednictvím stáže na zahraniční univerzitě). Jeho úkolem je rovněž získat zkušenosti s výukou.

Úlohou školitele je hodnotit práci studenta, zda studium probíhá podle plánu nebo by mělo být ukončeno. Při závěrečné zkoušce se předkládá projekt, na jehož základě se prokáže, zda student může využívat vědecké metody předmětu. Projekt musí student před porotou obhájit (Forskeruddannelse (ph.d.), 2020).

6.4.1 Průmyslový PhD.

Student studuje ve spolupráci se společností, kde pracuje na svém projektu. Tento projekt vychází ze zájmu dané společnosti.

Tento doktorský program byl vytvořen za účelem podpory výzkumu a vývoje dánského podnikání prostřednictvím výzkumných pracovníků. Systém rovněž slouží k budování sítě partnerských vztahů mezi společnostmi a univerzitami nebo výzkumnými institucemi.

6.4.2 Požadavky na přijetí

Hlavním, výchozím požadavkem je ukončený magisterský studijní program. Ve výjimečných případech může být student přijat dříve, než magisterské studium dokončí. V takovém případě je potřeba, aby instituce zajistila, že bude student schopný při doktorském studiu dokončit studium předchozí, magisterské.

Požadavkem pro přijetí je předložení žádosti s podrobným popisem studijního plánu, který ukazuje, na co se bude student během studia zaměřovat a co bude zkoumat. Je možnost, že si student předmět svého zájmu vybere samostatně, ale některé univerzity předkládají výzkumné záměry předem a z nich si uchazeč volí (Bekendtgørelse om doktorgrader, 1996).

6.4.3 Průběh studia

Studenti jsou v době studia na pozici doktorandů, jsou zaměstnaní a získávají plat. Zaměstnanost trvá po dobu studia, tedy tři roky. Průmysloví doktorandi získávají plat od společnosti, kde jsou zaměstnaní.

Při zápisu do studia získá každý doktorand svého osobního školitele, který musí být trvale zaměstnán jako vysokoškolský učitel. Úkolem školitele je studenta vést a odpovídat za to, že studium probíhá dle plánu. Jak již bylo zmíněno, do tří měsíců musí student předložit studijní plán, který univerzita schvaluje. Během studia se posuzuje, zda student postupuje dle uvedeného plánu a v případě potřeby se tento plán upraví. Sledování průběhu studia a plnění plánu je úkolem školitele, který v případě potřeby vysvětlí, z jakého důvodu není plán plněn.

Součástí programu je také výukový kurz a pedagogické vedení. Instituce rovněž studentovi zajistí potřebné zdroje, které jsou nezbytné k dokončení studia.

V případě, že student plán neplní i přes jeho úpravy, dává instituce studentovi tři měsíce k nápravě. Tato doba však neprodlužuje celkovou dobu studia. Jestliže student nepředloží zlepšení výsledků, je jeho studium ukončeno.

Vzdělávací instituce stanovuje pravidla pro přípravu a odevzdání disertační práce. Po odevzdání se student přihlašuje ke zkoušce a obhajobě disertační práce. Školitel předloží hodnocení týden po odevzdání práce.

Zkušební porota se skládá ze tří členů, z nichž jeden je jmenován předsedou komise. Členové jsou vždy pedagogové nebo vědci, kteří se v dané problematice orientují, jsou z jiné vzdělávací instituce a jeden člen je ze zahraničí. Součástí komise může být školitel, který však nemůže hlasovat.

Nejpozději do dvou měsíců od odevzdání práce musí porota informovat instituci, zda je práce vhodná pro udělení titulu PhD. V případě kladného hodnocení následuje obhajoba práce, jestliže není vhodná k obhajobě, porota určí, zda je možné práci přepracovat a předat k opětovnému hodnocení (Third Cycle (PhD) Programmes, 2019).

6.4.4 Diplom

Po obhajobě práce je doporučeno udělení titulu PhD., o němž je student informován. Vzdělávací instituce vydává absolventovi diplom, který je v anglickém jazyce i v dánštině. Musí obsahovat informace o předmětu a tématu disertace i o ukončeném celém doktorském studijním programu (Third Cycle (PhD) Programmes, 2019).

7 Fungování mateřských škol v období koronavirové krize

V následující kapitole nastíníme, jak fungují, nebo by měly fungovat, instituce denní péče (mateřské školy) v období koronavirové epidemie. Na tuto situaci a opatření, která z ní vycházejí, se podíváme z pohledu vedení školy, z pohledu učitelů a rodičů. Zaměříme se na to, jaké požadavky jsou na ně vyvíjeny a čemu musí v tomto období čelit.

7.1 Opatření, která se týkají vedení a managementu škol

Pedagogické vzdělávací prostředí v mateřských školách i jiných předškolních institucích musí pracovat za jiných, upravených podmínek, které jsou stanoveny v kurikulárních dokumentech. Velký důraz je kladen na dobrou pedagogickou kvalitu, bez které by v této době nebylo možné, aby instituce fungovaly. Zároveň musí být dodržovány pokyny Dánského úřadu pro zdraví a léčiva pro prevenci infekce koronaviru. Ředitelé škol mají za úkol vytvořit přehled faktorů, které jsou důležité pro kvalitu vzdělávání:

- rozložení a použití fyzických aktivit,
- pedagogická organizace,
- pedagogický obsah a práce s ním,
- rodičovská spolupráce.

(Tyto faktory budou podrobněji popsány a vysvětleny níže.)

Tyto faktory musí být neustále formovány a upravovány na základě opatření, která se neustále mění. Je velmi důležité, aby vedení školy bylo informováno a aby tyto informace ihned předávalo svým zaměstnancům. Na základě nově vznikajících opatření musí být upravovány i podmínky vzdělávání. Změna těchto podmínek se také odráží v hodnocení vzdělávání. Na vedení škol je vyvíjen vysoký tlak, jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany státu a zřizovatelů. Je nutné strategicky vést mnoho procesů, které se musí navzájem podporovat, a tento úkol vyžaduje soustředění a trpělivost (Natur, udeliv og science, emu danmarks læringsportal, 2020).

7.1.1 Rozložení a použití fyzických aktivit

Dánská vláda doporučuje, aby děti a dospělí trávili co nejvíce času venku. Nejčastějšími místy, kam rodiny i školy s dětmi vyrážejí, jsou hřiště, která jsou většinou velmi kvalitně vybavena a uzpůsobena dětem předškolního věku. Design hřiště podněcuje dítě k aktivitě a pohybu. Inspiruje různé formy hry a aktivity. Děti často získávají nové herní nápady. Většina hřišť u mateřských škol je vybavena stany, bunkry a domečky. Proto je nezbytně nutné v tomto období dodržovat rozestupy. Není vhodné, aby se děti z jednotlivých tříd na zahradách a hřištích potkávaly a navzájem se mezi sebou míchaly. Za normálních okolností mají na tato hřiště přístup i rodiče nebo osoby, které pro děti do zařízení přicházejí. V současné situaci mají tyto osoby zákaz na tato místa chodit. Před každým hřištěm je dezinfekce, kterou mají všechny děti a pedagogičtí pracovníci povinnost použít. Na hřištích a ve venkovním prostředí tráví děti velkou část dne, a to téměř za každého počasí. Učitelé do třídních knih zaznamenávají, jakou dobu s dětmi v daný den byli venku (Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19, 2020).

7.1.2 Pedagogická organizace

Pokyny z ministerstva zdravotnictví kladou na pedagogickou organizaci zvláštní požadavky. Je vyžadováno, aby se pedagogičtí pracovníci chovali reflexivně, tzn. aby si průběžně vytvářeli přehled o tom, jak děti reagují na organizaci, která není úplně stabilní a velmi často se mění. Z hlediska organizace dne je kladen velký důraz na dialog s rodiči, se kterými se velmi intenzivně řeší, zda organizace chodu školy vyhovuje potřebám dětí. Z hlediska organizace pedagogického procesu by se vedení školy mělo dále zaměřit na tyto otázky:

- Čím jsou individuálně a skupinově zaměstnávány děti?
- Jaké známky pohody vidíme v jejich hře a interakci?
- Co říkají o svém novém každodenním životě?
- Co zažívají rodiče s reakcemi doma?

Děti v předškolních zařízeních jsou často děleny z hlediska opatření do malých skupin (šest až osm členů), o které se stará jeden pedagogický pracovník. Dělení dětí do skupin není lehkou záležitostí. Lze to provést na základě různých úvah, například zvážení dobrých vztahů a vývojové fáze a potřeb dětí. Nemusí nutně být zcela jednotné u všech tříd. To doporučuje i ministerstvo zdravotnictví a školství, rozdělení je zcela v kompetenci školy a pedagogických

pracovníků. Ani počty dětí ve skupinách nejsou podmínkou. Vše vychází z možností dané instituce a z rozhodnutí vedení školy. Tím, že děti nejsou mnohdy děleny podle věku na mladší a starší, tak se mohou navzájem inspirovat a pomáhat si. Dospělý, který je za skupinu odpovědný, může například věnovat svůj čas individuálním činnostem s dětmi (Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19, 2020).

7.1.3 Hry, aktivity a příležitosti k ponoření

Se současnou pedagogickou organizací a situací v zemi, musí být možné transformovat obsah a aktivity tak, aby se mohly v co největší míře konat venku.

Rámec pro interakci a vztahy se tak do značné míry stává venkovním prostorem a téma kurikula „Příroda, venkovní život a věda“ se stává naprosto ústředním. V souladu s holistickým přístupem v posíleném pedagogickém kurikulu budou přirozeně zahrnuta všechna ostatní témata kurikula do venkovního prostředí. Nejde učit jen o přírodě. Vše, co je naplánováno v kurikulárních dokumentech a tematických plánech musí být postupně naplňováno.

Níže je uvedena inspirace, na jakém obsahu lze vědomě pracovat v rámci šesti témat kurikula, když se prostředí učení venku stane primárním:

- a) všestranný osobní rozvoj,
- b) sociální rozvoj,
- c) komunikace a jazyk,
- d) tělo, smysly a pohyb,
- e) příroda, venkovní život a věda,
- f) kultura, estetika a komunita.

(Natur, udeliv og science, emu danmarks læringsportal, 2020).

7.1.4 Katalog nápadů pro pedagogické pracovníky

Vedení všech předškolních institucí má přístup do Corona katalogu inspirací. Pod tématem Corona – Inspirace pro denní péči najdou zaměstnanci katalog konkrétních nápadů, jak organizovat aktivity s dětmi. Do tohoto katalogu mohou přispívat nejen odborníci z univerzit, ale také pedagogičtí pracovníci. Katalog už se tvoří od května a

za tu dobu v katalogu vznikly tyto kategorie, ze kterých mohou učitelé čerpat nápady na aktivity s dětmi:

- I. Na hřišti,
- II. Na cestách,
- III. Ve městě a mezi lidmi,
- IV. Ve spolupráci s rodiči.

(Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19, 2020).

7.2 Pedagogičtí pracovníci v období Covidu

Epidemie COVID-19 ve velmi krátké době vytvořila jinou agendu denní péče. Učitelský sbor se spolu s dětmi a rodiči musí naučit orientovat v podmínkách, které dosud nikdo nezkoušel a dříve neznal. Je to velká výzva, která vyžaduje mnohdy velkou trpělivost.

Učitelé jsou postaveni do nové role. Je na ně vyvíjen tlak jak ze strany vedení instituce, tak ze strany rodičů a v neposlední řadě z rodiny vlastní. Většina učitelů jsou totiž také rodiče, kteří mají vlastní děti a musí se s nimi doma také učit. Všichni jsou v nové situaci, ve které se zatím neumí orientovat. Učitelé jsou tedy mnohdy vystavováni velkému tlaku ze všech stran.

Pomocí pro učitele v tomto období by měla být brožura předmětu pro *Pedagogickou práci v denní péči během koronavirové epidemie*. Připravila ji Národní rada zdraví ve spolupráci se STUK a Akademisk Forlag / Alinea.

Brožura k předmětu popisuje praktické, pedagogické, vývojové a komunikační výzvy, kterým musí učitelé v této době čelit. Obsahuje konkrétní rady, jak to udělat, aby efekt byl co největší. Zároveň poskytuje inspiraci pro to, jak držet společné pedagogické základny ve své denní péči a podpořit tak co nejlepší vývoj u dětí ve věku 0–6 let.

Katalog inspirace pro pedagogické činnosti během koronavirové epidemie od Dánského úřadu pro zdraví a léčivé přípravky obsahuje návrhy šesti konkrétních aktivit pro pedagogické pracovníky. Katalog je druhou částí speciálně vyvinutého materiálu pro denní péči v zemi, u kterého se ze dne na den změnil jeho rámec a denní rutiny. Učitelé ho mohou používat jak při

tvorbě E-booku, při konzultaci s rodiči, nebo hlavně v případě, že mateřská škola funguje v omezeném režimu.

Katalog je zaměřený na to, jak pracovat v rámci šesti témat kurikula za nových podmínek. Těchto šest témat bylo zpracováno s ohledem na šíření infekce a hygienu, zároveň pedagogicky relevantním způsobem. V týmu bylo šest profesionálů, kteří podali nabídky na aktivity, kde je společným jmenovatelem to, že je lze provádět v souladu s pokyny Dánského úřadu pro zdraví a léčivé přípravky pro denní péči.

Každý vzdělávací okruh je založen na jednom ze šesti témat kurikula. Ke každému tématu byly zasazeny dva hlavní cíle a k nim očekávané výstupy. Cíle jsou stanoveny dosti široce. V souladu s holistickým myšlením v posíleném pedagogickém kurikulu mohou všechny okruhy samozřejmě souviset s několika tématy kurikula. Toto rozdělení má ilustrovat, že aktivity jako celek se točí kolem všech témat kurikula.

Všech šest kurzů aktivit je sestaveno podle stejné šablony, takže je snadné získat rychlý přehled například o tom, jaké materiály aktivita vyžaduje a jak rozsáhlá je její příprava. Katalog inspirace byl připraven ve spolupráci mezi National Board of Health, Danish Agency for Education and Quality a Akademisk Forlag (Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19, 2020).

Odkaz na brožuru najdete zde:

<https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan/den-styrkede-paedagogiske>

7.2.1 Požadavky na učitele v období coranavirové epidemie

- Dodržovat požadavky, které určuje ministerstvo a pravidelně si tyto požadavky hlídat.
- Dodržovat požadavky ze strany řízení školy.
- Na základě těchto požadavků organizovat vzdělávání v dané instituci (v malých skupinách nebo online) podle toho, jaká je zrovna situace.
- Vytváření E-booku.
- Vytvářet podmínky pro vhodnou komunikaci s rodiči. Být jim nápomocní a v rámci možností jim poskytovat rady, jak co nejlépe rozvíjet své dítě.

- Být nápomocný dětem a ve chvíli, kdy jsme doma v rámci karantény, jim nabízet pravidelné online konzultace.
- Komunikovat se svými kolegy a předávat si náměty, jak tuto situaci co nejlépe zvládnout.
- Dodržovat psychohygienu.
- Odpočívat.

Jak je výše zmíněno, na učitele nebo pedagogické pracovníky, kteří pracují v denní péči, jsou v rámci doby koronavirové epidemie kladeny vysoké nároky ze všech stran. V následujících řádcích zmíníme některé z nich a podrobněji je rozebereme.

7.2.2 Spolupráce s kolegy a vedením instituce

V Dánských mateřských školách připadají na jednu třídu dva učitelé a většinou dva asistenti. V této době je ještě mnohem důležitější zintenzivnit komunikaci a rovnoměrně si ve třídě rozdělit kompetence a úkoly (kdo za co zodpovídá). V případě, že nastane situace, kdy se učitelé nemají možnost potkávat, je potřeba, aby měli předem domluvený online komunikační systém. To znamená, že by měli mít předem naplánováno, jaký způsob komunikace všem pracovníkům nejvíce vyhovuje a na jaké platformě. Dále by se měli minimálně dvakrát do týdne potkat všichni pracovníci online (tak aby se všichni viděli a mohli mluvit). Tento způsob komunikace je rychlý a velmi efektivní. Zapomínat by se nemělo ani na komunikaci mezi všemi pracovníky instituce. Tu by ale mělo organizovat vedení školy. Ministerstvo klade učitelům na zřetel, ať jsou mezi sebou empatičtí a uvědomují si, že všichni se nacházejí v nelehké situaci a navzájem by si měli být oporou (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

Zde je několik zásad, které by se měly v rámci této doby dodržovat:

- mít propracovaný komunikační systém (jak je zmíněno výše),
- snažit se předávat informace jasně a přesně tak, jak jsou (nic si nepřikreslovat),
- předávat informace rychle (protože, některé problémy je potřeba řešit neprodleně),
- o všem informovat vedení školy (aby bylo v této době v obraze),
- dodržovat termíny online schůzek.

Dodržování efektivních zásad komunikace vede k efektivnímu řešení problémů a správnému fungování instituce.

7.2.3 Spolupráce učitelů s rodiči novým způsobem

Spolupráce rodičů se v této době liší v mnoha způsobech. Na předškolních institucích je, aby zajistily komunikaci mezi školou a rodinou novými způsoby. Zejména v této době je důležité propracovat systém spolupráce rodiny a školy. Každému rodiči totiž vyhovuje jiný způsob komunikace a je důležité, aby škola tyto věci zohlednila. Pro tyto případy by měla mít připraveno více forem dialogu. Školy jsou v tomto ohledu ale mnohdy velmi originální a vymýšlejí velmi zajímavé možnosti, jak se s rodiči co nejbezpečněji setkávat a komunikovat s nimi. Jeden příklad:

Louise Hauge, pedagožka v mateřské škole Helgesvejs, obec Vejle

„Víme, že každodenní dialog a výměna znalostí mezi rodiči a pedagogickými pracovníky hraje ústřední roli v dobré rodičovské spolupráci a ve zkušenostech dětí se vztahem mezi denní péčí a domovem. Během této doby, kdy rodiče nemají přístup do školky, jsme přesunuli cvičení a dialog ven na hřiště. Konkrétně jsme zařídili útulnou přijímací místnost ve dveřích s pultem, lavičkou s měkkými přikrývkami a se současnou dětskou dokumentací na stěnách a krabicí zázraků. Prostřednictvím venkovního uspořádání a naší otevřené mysli chceme signalizovat, že si i nadále vážíme dobré spolupráce rodičů.“

Jung, matka dítěte v mateřské škole Helgesvejs, obec Vejle

„Velmi si cením toho, že učitelé přenesli kus vybavení mateřské školy do venkovních prostor. Cítíme se zde vítáni a můžeme si sednout, sledovat děti, jak si hrají na hřišti, a mluvit s vámi pedagogy o tom, co se dnes stalo.“

Během tohoto období může být vhodné zintenzivnit spolupráci s mateřskou radou / radou rodičů a posílit jejich roli aktivního spojení v komunikaci mezi rodičem a skupinou zaměstnanců. Správní rada může pomoci sdělit společné zprávy mateřské skupině a učinit je jasnými a přístupnými zbytku nadřazené skupiny (dalším rodičům). Učitelé tak budou průběžně dostávat aktuální a jasné informace o tom, jaké potřeby mohou v nadřazené skupině vzniknout.

V rámci komunikace mezi pedagogy a školou na jedné straně a rodiči a dětmi na straně druhé si v době koronavirové epidemie velkou oblibu získala „Dialogová zeď“. Dialogová zeď je

nástrojem, který lze použít ke zkoumání perspektiv, přání a potřeb dětí a jejich rodičů. Umožňuje komunikovat písemně i vizuálně. Zeď je většinou umístěna v prostoru, kolem kterého každý den dítě s rodičem prochází. Nejlepší variantou je například plot u mateřské školy. Potřeba jsou dva podlouhlé papíry (min. 5×1 m) vodorovně pod sebe; jeden na výšku dítěte a jeden na výšku rodiče. Učitelé na viditelné místo napíší nebo ilustrují, na co se chtějí rodičů a dětí zeptat.

- Jaká je nejlepší věc na našem novém způsobu péče o děti?
- Co vnímáte jako přínos, že se učíte doma?
- Co je pro vás důležité, když přijdete do naší denní péče a když jdete domů?
- Jakou část dne v mateřské škole máte nejraději a proč?

Nejprve děti vyplní dialogovou zeď, podle instrukcí učitelů. Děti své odpovědi mohou namalovat, nebo je učitelé napíší v krátkých větách a děti je teprve následně doplní obrázky. Zeď by měla viset klidně několik týdnů, aby všichni rodiče měli čas se zvědavě zastavit a přispět na zeď vlastním příspěvkem. Rodiče mohou zeď prozkoumat sami nebo se svým dítětem. Někteří rodiče budou potřebovat inspiraci pro zahájení dialogu, psaní nebo kreslení.

Zeď dialogu poskytuje příležitost přinést mnoho pohledů a může být výchozím bodem pro společný dialog a pro rozvoj nápadů pro nové způsoby, jak dělat věci jinak a lépe. Některým méně hovorným rodičům může tento způsob komunikace vyhovovat a učitelé tak mají více času zamyslet se nad odpověďmi rodičů. Důležité je, aby děti i rodiče po ukončení aktivity měli zpětnou vazbu o tom, zda byl jejich příspěvek přínosný.

7.2.4 Komunikace s dětmi

Pro děti je komunikace s učiteli velmi důležitá hlavně v období, kdy nemohou mateřskou školu navštěvovat. Kontakt s učitelem je pro ně mnohdy jediným kontaktem s jinou dospělou osobou, než jsou jeho rodiče. Některé mateřské školy mají online konzultační hodiny a děti mohou svému učiteli kdykoli v této době zavolat. Mohou se s ním poradit nebo ho jen pozdravit a říci mu, jak se mají a co je doma nového. Tyto rozhovory mezi učitelem a žákem nemusí trvat dlouho. I krátké setkání může být pro děti významným bodem během dne.

Některé mateřské školy, které fungují v malých skupinách mohou mít tyto konzultační hodiny i v rámci návštěv v mateřské škole. Děti se potkají s učitelem v mateřské škole na zahradě.

Dánsko je známo tím, že zahrady, které patří mateřským školám mají krásně upraveny a vybaveny. Každá taková zahrada má různé domečky, stany a zákoutí. Z těchto domečků jsou udělány konzultační místnosti. V domečku sedí učitel a dítě sedí v bezpečné vzdálenosti venku. I tímto způsobem může probíhat kontakt mezi učitelem a žákem. Je zcela na vedení školy, a hlavně na ochotně učitelů, jakým způsobem si to zařídí (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

7.2.5 Učitelé a jejich psychohygienu

Učitelé by měli také brát ohled na odpočinek a svou psychohygienu. Neměli by zapomenout odpočívat a nabírat síly. Odborníci jim doporučují, ať si stanoví takový jízdní řád dne, kde budou mít prostor na odpočinek a své vlastní koníčky a zájmy. Mnoho učitelů má totiž své rodiny a děti a na ně jim z důvodu pracovní vytíženosti nezbyvá mnoho času. Doporučuje se tedy oddělit pracovní život od toho osobního. Stanovit si, kdy budu konzultovat s rodiči a dětmi z mateřské školy a kdy se budu věnovat sobě nebo dětem vlastním. Není možné být nepřetržitě online v práci.

Pro učitele všech školních institucí je v této době zřízená psychologická online linka, kde učitelé najdou pomoc a radu. Tato online linka funguje 7 dnů v týdnu, 24 hodin denně a v případě potřeby se na ni mohou pod heslem a kódem obrátit. Řešit zde mohou věci, které se týkají školy a všechny věci s ní spojené, ale mohou zde řešit i problémy, které se týkají i jejich osobního života (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

7.3 Inspirace a rady pro rodiče v období koronavirovém

Tato podkapitola zahrnuje inspiraci pro rodiče k vytvoření nové struktury v každodenním životě během epidemie COVID-19 a návrhy konkrétních aktivit, které můžete se svými dětmi dělat.

V této době, kdy někteří rodiče stále mají své děti doma, může být obtížné najít rovnováhu mezi dostupností a přítomností aktivit pro jejich děti a současnou prací z domova. Ačkoli rodiče nemusí pracovat z domova, každodenní život bude pro dítě stále jiný, a to může rodinu dostat do nové situace, se kterou si nebude vědět rady.

Rodiče uvádějí, že se nejčastěji v rámci výuky dostávají do těchto situací:

- Časté konflikty mezi všemi členy rodiny.
- Neznalost toho, jestli se dítě vyvíjí správně.
- Nedostatečně podnětné prostředí.
- Děti tráví velkou část dne na PC.
- Nejasný řád dne, nestanovené rituály (dítě stráví celý den v pyžamu).

Malé děti se mnohem lépe přizpůsobí měnícím se podmínkám, než je tomu u dětí na základních školách. Je ale také nezbytně nutné s nimi o této situaci mluvit a vysvětlit jim, proč teď do mateřské školy nemohou chodit, proč se nemohou setkávat s kamarády a s ostatními členy rodiny (Natur, udeliv og science, emu danmarks læringsportal, 2020).

7.3.1 Náměty pro rodiče na každodenní aktivity doma v této době

Vytvořte novou strukturu dne

Jasná struktura dítěti dává jistotu a srozumitelnost v každodenním světě. Strukturu můžete vytvořit dodržováním rozpoznatelného rytmu každodenního života, například začátkem dne, jídlem a koncem dne. Opakování stejných rutin ze dne na den pomáhá vytvořit pro dítě pocit bezpečí. Konkrétní doporučení ze strany odborníků zní:

- **Začněte den stejným způsobem:** Udělejte něco společně, před nebo po snídani. Dobré je napsat nebo říct dítěti jednoduchý plán dne, aby vědělo, na co se má připravit a co má čekat.
- **Vytvořte jasnost a rozpoznatelnost:** Pro malé dítě, které nemá velký smysl pro čas, je důležité propojit obsah a dohody s konkrétními činnostmi a fyzickým umístěním – například až zakukají hodiny, tak se půjdeme naobědvat a potom si budeme hrát s Legem.
- **Společně se potkávat u jídla:** Společná jídla mohou také pomoci vytvořit strukturu dne, rodina se společně potká a může probrat, co během dne zažila a co ještě plánuje.
- **Zapojte dítě do každodenních činností, které se týkají domácnosti:** Úklid, praní a vaření, dítě tak bude mít pocit, že může něčím přispět a že je cenné pro rodinnou komunitu. Tímto způsobem si dítě procvičuje, že je aktivní a soběstačné.

- **Konec dne** se může skládat z určitých činností nebo rituálů, v nichž dítě najde klid a které značí, že den skončil. Se staršími dětmi je dobré povídat o tom, jaký byl den, co se dětem podařilo, co zažily atd.

(Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19, 2020).

Snižte svá očekávání

Může být obtížné vyhovět všem různým potřebám v rodině, aniž by docházelo ke konfliktům. Možná bude potřeba v mnoha případech trochu změnit rodinný rámec a pravidla a pokusit se vyhnout konfliktům s dítětem, na jejichž řešení nemá rodina čas. Z hlediska rodičovství mohou být dny velmi náročné, ale mnoho malých dětí uvítá příležitost být v rodině pospolu a vše potřebné s rodiči probrat.

Soudržnost mezi vámi a denní péčí o dítě

Na začátku je nutné vysvětlit dítěti, proč právě nenavštěvuje denní péči (mateřskou školu) a je s rodiči doma. Záleží už na rodině a osobnosti dítěte, jak je tato informace podána. Je dobré od dítěte vědět, jak vypadá den v denní péči, co tam rádo dělá, jaké tam mají rituály. Dobré je také s dítětem mluvit o tom, zda mu chybí učitelé a popřípadě se s nimi jednou za čas spojit prostřednictvím sociálních sítí. Přestože vaše dítě ještě nemusí mít svůj vlastní jazyk, dokáže porozumět mnohem víc, než dokáže jazykově vyjádřit. Každý den můžete opakovat tytéž činnosti, které se pro dítě stanou rozpoznatelným příběhem.

Most ke každodennímu životu v denní péči mohou rodiče postavit na těchto základech, které rodičům doporučuje ministerstvo:

- **Zpívejte písničky nebo hrajte hry, které vaše dítě zná z denní péče.** Opakování písniček a básniček můžete zařadit mezi denní rituály. Pro dítě to bude znamenat navození pocitu bezpečí a připomenutí fungování tohoto zařízení.
- **Podívejte se s dítětem na fotografie a další materiály (obrázky, výtvary) ze zařízení denní péče.** Tyto fotografie jsou nejčastěji umístěny na webových stránkách mateřské školy. Pomohou tak dítěti si vzpomenout na to, jak to v mateřské škole fungovalo, jaké tam mělo kamarády, paní učitelku a co tam přes den zažívalo.
- **Pošlete pozdrav do mateřské školy nebo do jeslí paní učitelce a vedení.** Dítě může navázat kontakt buďto pomocí hovoru na Skypu, nebo může namalovat pohlednici.

- **Před spaním si povídejte o kamarádech.**
- Pokud to situace umožňuje, tak se **jděte projít na místo, kam dítě s mateřskou školou chodívá** (hřiště, les, zahrada).
- **Ved'te si s dítětem deníček** (sešit), kde budete malovat nebo psát, co s dítětem doma během dne děláte. Dítě tento deníček následně může přinést do mateřské školy (až se otevře) a může ostatním dětem popsat, jak se doma mělo.

(Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19, 2020).

7.3.2 Nápady na hry a aktivity

Ministerstvo dává rodičům přístup do aplikace a na webové stránky, kde najdou popis konkrétních aktivit, které s dětmi mohou doma během dne dělat. Dále je na těchto stránkách ministerstva doporučení, jak vysvětlit dětem konkrétní věci a situace, které se ke koronavirové situaci vztahují. Zde přikládáme ukázkou některých z nich:

Otázka: Jak mohu mluvit se svým dítětem o infekci Corona / COVID-19?

Děti ve věku 0–2 roky

Sdělte dítěti, že musí být doma a nemůže chodit do mateřské školy, protože je někdo nemocný. Tento druh nemoci je nakažlivý a my raději nechceme být nemocní, a proto si musíme odpočinout od návštěvy rodiny / přátel / denní péče.

Dítě ve věku 3–5 let

Sdělte, že existuje drobná a neviditelná věc zvaná koronavirus, kterou mohou lidé onemocnět a která je nakažlivá. Proto je naše mateřská škola zavřená, aby nemocných bylo méně a my se mohli do mateřské školy co nejdříve vrátit. Proto se v současné době může vídat jen málo kamarádů, aby se od sebe navzájem nenakazili.

Otázka: Na koho se mohu obrátit, pokud během této doby potřebuji pomoc s rodinnou pohodou a situací?

Spojte se se zařízením denní péče svého dítěte

Pokud potřebujete konkrétní radu a vedení v souvislosti s vývojem vašeho dítěte, můžete kontaktovat centrum denní péče, kam Vaše dítě dochází. Ředitel dané instituce Vám následně domluví online schůzku s učitelem (pedagogickým pracovníkem). Nejlepší varianta je, pokud Vám domluví schůzku s učitelem, který vaše dítě dobře zná a může Vám tak mnohem

efektivněji poradit. Bohužel z důvodu vytíženosti školních linek není tato možnost vždy reálná a někdy se rodiče musí spojit i jinými pedagogickými pracovníky, kteří nemají právě jejich dítě ve třídě. Pedagogičtí pracovníci nejčastěji poskytují rady v těchto oblastech (Natur, udeliv og science, emu danmarks læringsportal, 2020).

- Dítě se příliš nudí, nedokáže se zabavit samo, když rodiče potřebují pracovat.
- Dítěti chybí kamarádi z denní péče.
- Nedodržování pravidel a rituálů.
- Náměty na aktivity s dětmi.
- Rodiče mají strach, jestli nějakou látku nezanedbávají.
- Pracovní vytíženost rodičů a přílišná plačtivost dětí.
- Neurózy.
- Dítě tráví mnoho času na PC.
- Rodiče neví, jak své dítě správně motivovat.

Obrat'te se na rodinné oddělení

Všechny obce (vesnice, města) nabízejí otevřené, anonymní poradenství a během tohoto období je obvykle poskytováno telefonicky nebo virtuálně. Na webových stránkách obce můžete vidět, jak můžete kontaktovat poradnu přímo, nebo prostřednictvím rodinného oddělení, které také může zajistit kontakt s profesionálem, který je zvyklý mluvit s rodiči o obtížích v rodinném životě nebo o dětech.

Oproti konzultacím s pracovníky z denní péče je tato možnost odbornější. Rodiče nejprve vždy volí variantu, že se spojí s centrem denní péče, a v případě, že nedostanou očekávanou pomoc, tak teprve následně se obracejí na rodinné oddělení v dané obci nebo kraji.

Pracovníci, kteří zde pracují jsou nejčastěji psychologové s dlouholetou praxí. Nevýhodou ale je, že děti neznají tak dobře jako například učitelky (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

Jaká témata se nejčastěji řeší:

- Připravenost na školní docházku.
- Gramotnost (jazyková a matematická).

- Diagnostika žáků (vedení online portfolia).
- Hodnocení žáků doma.
- Stres a deprivace.
- Jak si správně nastavit režim dne.
- Strach dětí z neznámého (koronavirus).

7.3.3 Doporučení rodičům ze strany centra denní péče

Každá mateřská škola (instituce denní péče) má povinnost dát rodičům manuál k tomu, jaké body nebo kroky by s dětmi měli během dnů dodržovat. Zároveň by každá škola měla mít propracovaný online systém vzdělávání. Tímto způsobem se učitelé pravidelně online hlásí svým žákům a jejich rodičům.

Tato doporučení nejsou dána záměrně centrálně státem, ale vycházejí přímo z konkrétních možností a podmínek dané instituce denní péče. Jedná se pouze o doporučení, takže je zcela na rodině, zda je bude, či nebude dodržovat. Dodržování těchto doporučení není institucí denní péče nijak kontrolováno a na rodiče nejsou v tomto ohledu kladeny žádné úkoly. Učitelé ale tvrdí, že pokud rodiče doporučení dodržují, tak ve chvíli, kdy jsou s nimi v online kontaktu, tak to ihned poznají (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

Mezi tato doporučení často patří:

- Pokud to situace dovoluje, tak chod'te s dětmi každý den alespoň na chvíli ven.
- Buď'te v kontaktu (online kontaktu) s kamarády z mateřské školy.
- Zařazujte do běžného dne aktivity, které dítě pravidelně dělá i v instituci denní péče.
- Povídejte si o denní péči, každý den stačí jen připomenout.
- Buď'te v jakémkoli kontaktu se školou.

Pedagogičtí pracovníci, ačkoli nejsou přítomni v instituci, tak pracují velmi aktivně z domu. Vytvářejí E-booky, které jednou týdně nebo jednou za 14 dnů posílají rodičům, kteří podle nich mohou s dětmi pracovat a mohou se jimi inspirovat na další aktivity (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

7.3.4 E-book denní péče

Jedná se o manuál, který mateřské školy vytvářejí pro rodiny s dětmi, které musely v době koronavirové pandemie zůstat doma a nemohou navštěvovat denní péči a setkávat se s kamarády a učiteli. E-book by měl rodičům usnadnit práci s dítětem v domácím prostředí. Přináší náměty na to, jak s dítětem pracovat, jak ho vybízet k aktivitě, jak ho hodnotit. Není povinností mateřské školy tyto E-booky vypracovávat, ale většina mateřských škol ve skandinávských zemích se k tomuto způsobu přiklonila. E-book se nevytváří pro každé oddělení dětí v mateřské škole zvlášť, ale vzniká jeden pro celou mateřskou školu. Na zpracování E-booku se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci. E-book vychází z kurikulárních dokumentů a směřuje ke stanoveným cílům, pouze aktivity jsou upraveny tak, aby je mohli rodiče s dětmi provozovat i v domácím prostředí. Pokud někdo z rodičů nemá možnost připojení k internetu, tak školy tento E-book vytisknou a pošlou dítěti až domů. E-book vychází ze školního kurikula a každý týden je zaměřen na tematický celek, kterému by se děti věnovaly za normální situace v mateřské škole.

Některé E-booky jsou řešeny tak, že na začátku je úvodní pohádka (příběh), kterou sehrají učitelky pomocí maňásků nebo namluví jako audioknihu. Tento příběh má děti uvést do probíraného tématu, namotivovat je a připravit na to, co se bude daný týden probírat. Výhodou je, že děti tak slyší hlas učitelky, anebo ji dokonce vidí a na malou chvíli se tak alespoň virtuálně vrátí do školního prostředí (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

Co dalšího E-booky často obsahují:

- pohádka na dané téma (úvod do probíraného tématu),
- pracovní listy,
- grafomotorické listy,
- omalovánky,
- tipy na hry a aktivity doma,
- tipy na hry a aktivity online (akce v televizi, online světě),
- tipy na hry a aktivity v přírodě,
- tipy na aktivity, které by měla rodina dělat společně (například upéct vánočku),
- manuál toho, co by dítě mělo umět,
- diagnostické záznamové archy,
- příběhy s úkoly,

- výtvarné aktivity bez minima pomůcek, které by rodiče museli shánět,
- básničky a písničky k tématu (většinou nahrané v audio podobě, aby je rodiče mohli dětem jen pustit).

Obsah E-booku je zcela v kompetenci vedení školy a učitelů, kteří se na jejich zpracování podílejí. E-booky bývají často ústředním tématem ve chvíli, kdy se děti a jejich učitelé potkají online. Mohou probírat konkrétní body, které se jim dařily, které naopak ne. Co děti bavilo. S rodiči pak mohou řešit konkrétní cíle v rámci diagnostiky. Jeho zpracování je vyřešeno tak, že spoustu úkolů mohou děti dělat i online a nemusí si všechny úkoly tisknout. Dále jsou úkoly uzpůsobeny tak, aby je dítě po vysvětlení zadání zvládlo samo a nepotřebovalo k tomu rodiče. Nachází se zde také úkoly určené pro menší děti, ale i úkoly pro děti předškolního věku. Je jen na rodičích, který typ úkolů pro dítě zvolí. Pokud si neví rady, mohou se kdykoli během dne obrátit na školu a poradit se s učiteli, jak s E-bookem mají pracovat (Emu danmarks læringsportal. Forsiden, 2020).

8 Komparace

V současné době se dostáváme do situace, která je pro všechny z nás zcela nová. Celý svět se nyní potýká s onemocněním COVID-19, které nemá ve světě obdoby a nikdo z nás na tento problém nebyl připraven. Toto onemocnění se podepsalo na řadě států a způsobilo značnou krizi v mnoha oblastech. Setkali jsme se uzavíráním školských zařízení, a to jak mateřských škol, tak i základních, středních, vysokých a jiných školských zařízení. Jako ústřední problém výzkumu jsme si zvolili, jak učitelé tuto situaci ustáli a jak se tato koronavirová krize podepsala na chodu školských zařízení, konkrétně mateřských škol. Jelikož se jedná o krizi celosvětovou, rozhodli jsme se, že se na situaci podíváme jak z tuzemského hlediska, tedy jak se situace vyvíjela v České republice, ale rozhodli jsme se pro komparaci s dalším státem, konkrétně s mateřskou školou v Dánsku.

8.1 Metodologie a průběh výzkumného šetření

Pokud budeme vycházet z povahy výzkumného problému, který jsme si pro tento příspěvek zvolili a charakteristiky výzkumného vzorku, byl pro naše výzkumné šetření zvolen kvalitativní způsob zkoumání a s ním i související metoda, která je kvalitativně zaměřena. Podle J. Průchy (2009) je kvalitativní výzkum zaměřen na pochopení a porozumění lokálních zkušeností jedinců v jejich každodenní realitě. V našem případě se jedná o podrobnou studii učitelek, které pracují v předškolním zařízení. Pro kvalitativně zaměřený výzkum jsme se rozhodli z toho důvodu, že se jedná o pružnější formu, která umožňuje hlouběji proniknout do tématu a lépe pochopit vzájemné vztahy. Umožňuje zkoumání v přirozeném prostředí a odhaluje příčinné souvislosti. Jelikož jsme si v rámci zkoumání vybrali poměrně nové téma, které nebylo dříve podrobněji zkoumáno, tak se domníváme, že je vhodné nejprve podrobněji proniknout do tématu a pochopit vzájemné souvislosti.

Podle J. Hendla (2008) se kvalitativní výzkum realizuje na základě několika kroků nebo fází. Pro naše výzkumné šetření jsme jako nejvhodnější zvolili právě tohoto autora a jeho strukturu.

1. Určení výzkumné otázky a cíle výzkumného šetření.
2. Výzkumný vzorek a určení metod sběru dat.
3. Příprava sběru dat.

4. Sběr dat a organizace výzkumného šetření.
5. Analýza a interpretace dat.
6. Příprava zprávy a prezentace výsledků výzkumu.

8.1.1 Výzkumné otázky a cíle výzkumného šetření

V rámci tohoto výzkumného šetření jsme si stanovili jeden rámcový cíl a dvě výzkumné otázky, které jsme si ještě pro lepší pochopení zkoumané problematiky a prezentaci výsledků více konkretizovali. Hlavním cílem tohoto výzkumného šetření bylo porovnat a zjistit odlišnosti v přípravě dětí na školní docházku v době koronavirové krize v České republice a v Dánsku. Cíl empirického šetření je záměrně formulován na velmi obecné úrovni a rámcově, aby byla zachována jeho emergence. Z výše definovaného obecného (nebo také rámcového) cíle jsme dále konkretizovali výzkumný problém. Tento výzkumný problém je konkrétně formulován na základě dvou výzkumných otázek:

HVO₁ Jak ovlivnila koronavirová krize chod předškolních zařízení a přípravu dětí na školní docházku.

Dílní výzkumné otázky:

- Jaký byl harmonogram a chod předškolních zařízení v této době?
- Jak učitelky mateřských škol vnímali chod a organizaci předškolního zařízení v této době?
- Která složka osobnosti dítěte byla v době pandemie nejvíce rozvíjena a podporována.

HVO₂ Muselo dojít ke změnám v rámci požadavků na děti před vstupem do základní školy a došlo k nějakým změnám v rámci odkladů školní docházky?

8.1.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Na základě výše uvedených skutečností a povahy výzkumného problému se cílovou skupinou stali učitelé v předškolních zařízeních, kteří se aktivně podílejí na práci s dětmi předškolního věku. Výběrový soubor ve finále zahrnoval šest učitelů předškolních zařízení (tři pracující v České republice a tři pracující v Dánsku), všichni byli ženského pohlaví a české národnosti. Výzkumný vzorek byl zvolen na základě metody příležitostného výběru. Hlavní záměrem bylo otestovat učitele ze stejného školního prostředí (mateřských škol), aby se zamezilo nebo co nejvíce minimalizovalo zkreslení výsledků zkoumání z důvodu jiného nastavení Školního vzdělávacího programu a chodu a organizace mateřské školy. Jelikož se ale v našem výzkumu

jedná o vzájemné porovnání, tak musely být vybrány mateřské školy dvě. Jedna v České republice a jedna v Dánsku. Jak už bylo ale výše zmíněno, tak v obou těchto mateřských školách pracují české učitelky. Pro upřesnění Dánská mateřská škola pracuje podle Dánského kurikula (nejedná se o Českou mateřskou školu v Dánsku). Jsme si vědomi i nevýhod, které skýtá příležitostní výběr výzkumného vzorku. Například, že zjištěné výsledky výzkumného šetření není možné zobecnit na celou populaci a všechny školy v České republice a v Dánsku. Můžeme výzkum vnímat jako pilotní, který se může stát pevným základem pro další výzkumy v této oblasti. Výběr učitelů zapojených do tohoto výzkumného šetření nebyl zcela náhodný a vycházel z předem stanovených kritérií. Pro zvýšení validity byli vybíráni učitelé, kteří splňovali tato kritéria a podmínky:

- Pracují podle jednotného Školního vzdělávacího programu.
- Pracují s dětmi předškolního věku.
- Jsou české národnosti.
- Mají vysokoškolské vzdělání, alespoň bakalářské.
- Mají minimálně pětiletou pedagogickou praxi v předškolních zařízeních.

8.1.3 Příprava sběru dat a organizace výzkumného šetření

Samotné organizaci a realizaci výzkumného šetření předcházela teoretická i praktická příprava. V rámci teoretické přípravy jsme studovali nejrozličnější tuzemské, ale i zahraniční (dánské dokumenty). Jednalo se především o kurikulární dokumenty zaměřené na předškolní vzdělávání v dané zemi. Dále jsme se zaměřili na Školní vzdělávací programy, podle kterých pracují konkrétní vybrané mateřské školy. V neposlední řadě se jednalo o dokumenty zaměřené na projekty, diagnostiku a organizaci konkrétních mateřských škol. Nezbytnou součástí také bylo prostudování webových stránek Ministerstva školství v daných zemích a konkrétních právních rámců, které se vztahují k předškolnímu vzdělávání.

Organizace výzkumného šetření především zahrnovala výběr mateřských škol a učitelů, kteří budou odpovídat předem stanoveným kritériím a kteří budou ochotni se do našeho výzkumného šetření zapojit. Jak bylo výše zmíněno, do výzkumného šetření byly zapojeny dvě mateřské školy a šest učitelek. V počátcích tvoření ideových a technických plánů výzkumné části této práce se počítalo s tím, že v průběhu výzkumného šetření může z jakéhokoli důvodu učitelka odstoupit. Proto jsme v počátcích oslovili celkem deset učitelek

(pět z České republiky a pět z Dánska). Konečného výzkumného šetření se nakonec účastnilo učitelek šest. Vybrané učitelky byly v předstihu informovány o průběhu a účelu výzkumného šetření, byl jim předán kontakt na realizátora výzkumu, na kterého se mohly obrátit s dalšími dotazy.

Účastníci výzkumného šetření byli také seznámeni s metodou, která bude využita a také se způsobem vyhodnocení. Po získání dat jsme byli se všemi účastníky výzkumného šetření ještě dále v kontaktu a pokud bylo potřeba, tak jsme si některá zjištění ještě podrobněji upřesňovali, aby nedošlo ke zkreslení výsledků.

8.1.4 Určení metod sběru dat, jejich analýza a interpretace

Při tvorbě výzkumného plánu jsme zvolili jakožto nejvhodnější metodu sběru dat dotazník s otevřenými i uzavřenými otázkami, který byl rozdán učitelům ve výše zmíněných dvou zemích. Učitelé na základě vlastní praxe v předškolních zařízeních a na základě pozorování typu reduktivní deskripce dotazníky vyplnili. Na základě reduktivní deskripce není zaznamenáváno vše, co v danou chvíli vidíme a vnímáme. Jedná se o pozorování, které je strukturované a zaměřené na konkrétní oblasti, které jsme si předem vytyčili. Tyto konkrétní oblasti se promítly v dotazníku, který je podrobněji popsán níže. Jako doplňkovou metodu jsme využili analýzu kurikulárních dokumentů na státní i školní úrovni. V těchto dokumentech jsme se zaměřili zejména na analýzu částí, které se týkaly přípravy dětí na školní docházku. Dále jsme tuto doplňkovou metodu využili k lepšímu pochopení vzdělávacího obsahu, který se mohl stát velmi důležitým činitelem, jenž mohl ovlivnit získaná data.

V první etapě výzkumného šetření jsme tedy rozdali dotazníky, které nám činitelé na základě vlastního pozorování vyplnili. Na základě analýzy těchto získaných dat jsme jako doplňkovou metodu v druhé etapě použili analýzu kurikulárních dokumentů. Ve chvíli, kdy jsme měli všechna data sesbírána, mohlo dojít k jejich postupné analýze.

Podle J. Hendla (2008) je analýza dat nezbytnou součástí výzkumného šetření. Analýza kvalitativních dat je založena na systematickém a nenumerickém organizování získaných dat v rámci výzkumného šetření a jinak tomu nebylo ani v našem případě. Analýzu těchto kvalitativních dat ale komplikuje skutečnost, že zde není žádná strukturovaná podoba, jako je tomu u kvantitativního výzkumu. Tato kapitola se zaměřuje na výstupy z jednotlivých

zvolených metod zkoumání, potažmo na výsledky analýzy kvalitativních dat. Obě výše uvedené výzkumné metody byly analyzovány pomocí otevřeného kódování a následně přepsány do smysluplných celků. Pro smysluplnější interpretaci získaných dat jsme výsledky převedli do tabulky, aby bylo jasné a zřetelné, co bylo v rámci šetření zjištěno. Jelikož v našem dotazníku převažovaly otevřené otázky, přidělili jsme jednotlivým odpovědím kódy podle tzv. kódového klíče. Ten jsme si předem vytvořili sloučením stejných či podobných odpovědí, kterým jsme přidělili číselné kódy. Do elektronické podoby pak zaznamenáváme již pouze tyto kódy.

R. Yina (1994) se při podání výsledků v kvalitativním výzkumu nemusíme držet pevné struktury. Pro tento typ výzkumu byla zvolena struktura přímočaré zprávy, kterou lze nahradit pojmem narativní studie. Jak bylo výše zmíněno, tak získaná data jsme pro lepší pochopení převedli do tabulek.

8.1.4.1 Dotazník pro učitelky mateřských škol

Dotazník se skládal z baterie uzavřených a otevřených otázek. Uzavřené otázky se týkaly informací o učitelkách a dané mateřské škole (věk, počet let v praxi, dosažené nejvyšší vzdělání, počet let v současné mateřské škole, název školního vzdělávacího programu a součinnost na jeho tvorbě, počet dětí ve třídě, počet učitelek na třídu, věk dětí ve třídě). V dotazníku pro dánské učitelky se vyskytovala navíc otázka zaměřená na počet let strávených v zahraniční mateřské škole. Otevřené otázky se již týkaly pouze chodu a organizace mateřské školy (kdy a jakým způsobem došlo k uzavření mateřské školy, jak probíhala komunikace s vedením v tomto období, jak probíhalo vzdělávání dětí, jaké oblasti byly v době uzavření škol nejvíce a nejméně rozvíjeny a jakým způsobem, zda nastaly nějaké problémy v chodu a jak byly popřípadě řešeny, jak probíhala komunikace s rodiči, jak hodnotí spolupráci s rodiči v tomto období, zda a jak se situace odrazila na dětech, jak celou situaci vnímaly samotné učitelky, co jim činilo největší obtíže, zda muselo dojít ke změně v odkladech a přípravě dětí na zahájení povinné školní docházky). Závěrem měly učitelky možnost vyjádřit se k situaci v poslední otázce zaměřené na vlastní postřehy.

8.2 Výsledky výzkumného šetření

Oblast zkoumání		Mateřská škola Česká republika	Mateřská škola Dánsko
Přegramotnost	matematická	<p>Děti dostávaly pracovní listy, které byly vyhodnocovány. Učitelky následně individuálně dětem zadávaly další úkoly dle toho, jak se jim podařilo pracovní listy vyplnit.</p> <p>Z výsledků je zřejmé, že matematická přegramotnost byla nejvíce rozvíjenou oblastí, a to pravděpodobně z toho důvodu, že k ní existuje spousta materiálů a děti nejvíce baví, jak učitelky samy uvedly.</p>	<p>Děti pracovaly na pracovních listech s daným zaměřením. Současně jim však byly tvořeny uzavřené webové stránky s dalšími materiály, které byly vyplňovány online. Dětem byly zasílány rovněž doplňkové aktivity, které byly volitelné. Jednalo se o odkazy na dětské stránky, které se zaměřovaly na matematickou přegramotnost – hry, pracovní listy. Učitelky vytvářely dětem balíčky aktivit, které si rodiče vyzvedávali v mateřské škole.</p>
	čtenářská	<p>Čtenářská přegramotnost se ukázala jako druhá nejvíce rozvíjená oblast. Stejně jako matematická přegramotnost byla rozvíjena prostřednictvím pracovních listů. Učitelky dále využívaly pohádek s konkrétními otázkami a úkoly.</p>	<p>Učitelky využívaly v oblasti čtenářské přegramotnosti online webových stránek s úkoly a aktivitami. Dětem nahrávaly audio záznam pohádek, do kterého vkládaly mluvené komentáře se zadáním úkolu. K daným nahrávkám vytvářely pracovní listy, které děti v průběhu audiozáznamu doplňovaly.</p>

	sociální	Oblast byla rozvíjena prostřednictvím natáčených divadelních pohádek, které byly dětem pouštěny v domácím prostředí. Jejich úkolem bylo hledat postavy dle instrukcí a vysvětlovat jejich charakteristické vlastnosti.	Mateřská škola pořádala každý týden online setkání mezi dětmi s jejich rodiči a školou, prostřednictvím kterého probíhaly tematické hry sociálního charakteru. Děti dostávaly otázky, zapojovaly se do diskuse. Součástí byly pracovní listy na celý týden, které učitelky v pátek vyhodnocovaly.
Chod mateřské školy v době koronaviru		Mateřská škola byla z důvodu vládního nařízení uzavřena koncem března a znovuotevřena byla opět začátkem června. Během tohoto uzavření mateřská škola fungovala zčásti pouze pro děti rodičů pracujících v sociálních službách (lékaři, policie, zdravotní sestry). Mateřská škola pro ostatní fungovala pouze na online platformě prostřednictvím e-mailu, webových stránek, na které se všechny aktuality zavěšovaly. Byly vedeny dialogy prostřednictvím telefonních rozhovorů a učitelky byly rodičům k dispozici v předem	Mateřská škola byla v průběhu dubna uzavřena z důvodu šíření koronaviru. Znovuotevřena byla v průběhu července. V tomto období se ve škole vyskytovali pouze vedoucí pracovníci a učitelé, kteří potřebovali materiál k tvorbě úkolů. Dětem byl vstup zcela zakázán, rodiče si mohli přijít pro materiály v předem domluveném čase. Konzultační hodiny pro rodiče probíhaly v online videochatu, v případě neodkladných záležitostí měli rodiče k dispozici telefonní číslo na učitelku daného dítěte. Po znovuotevření mateřských škol měly děti povinnost nosit

	stanovených konzultačních hodinách v online videochatu. Úkoly, které rodiče nemohli zaslat e-mailem, házely v mateřské škole do schránky do daného termínu.	roušku a musely mít podepsané prohlášení, že se u nich nevyskytl žádný z příznaků koronaviru.
Pohled na situaci očima zúčastněných učitelek	Pro učitelky byla situace zcela nová, nebyly na ni připraveny. Vzhledem k tomu, že však v mateřské škole již pracovaly několikátým rokem, nejednalo se tedy o začínající učitelky, situaci zvládly. Vedení spolu s učitelkami vedlo schůze, kde jim bylo sděleno, jak mají nastalou situaci řešit. Jako největší problém se však ukázalo předávání úkolů prostřednictvím e-mailu a webových stránek, a to z toho důvodu, že se ve škole vyskytovaly děti ze sociálně slabších rodin, které nemají přístup k internetu. Všechny úkoly tedy musely být pro tyto děti chystány v papírové podobě a rodiče si je vyzvedávali v mateřské škole. Spolupráci	I přes to, že pro učitelky byla situace nová, všechny uvedly, že s uzavřením škol a vedením online úkolů neměly žádný problém. Jako pozitivní hodnotily čas, který rodiče trávili s dětmi při plnění nejrůznějších úkolů. Čas, který trávili všichni společně v online videochatu, hodnotily kladně a uvedly, že pro děti se jednalo o jiný, pro ně zábavný způsob komunikace. Velmi pozitivně se zde odrážela spolupráce rodiny a školy. Ani v jednom případě učitelky neuváděly, že by se rodiče nezapojovali či by s dětmi úkoly neplnili. Naopak i rodiče čas trávený s dětmi nad úkoly hodnotili pozitivně. Ač byla situace pro učitelky náročná, byla pro ně inspirativní a kreativní z toho důvodu, že se snažily hledat způsoby

	<p>s rodiči učitelky hodnotily rozpolceně. Někteří rodiče s dětmi úkoly neplnili, ač se jednalo o předškoláky, kteří mají povinnou předškolní docházku. Učitelky tak byly vystavovány situacím, které, jak samy uvedly, nevěděly, jak správně řešit.</p> <p>Celkově chod mateřské školy v tomto období hodnotily jako náročnější a znovuotevření škol prokázalo, že některým dětem se rodiče nevěnovali. Děti některé vědomosti a dovednosti, které uměly, za dobu uzavření škol opět zapomněly.</p>	<p>a aktivity, které by pro děti byly zajímavé a atraktivní. Ve volném čase se rovněž věnovaly vytváření nových materiálů, které začaly používat po znovuotevření. Učitelky byly s vedením ve velmi těsném kontaktu. Každý týden probíhala schůze učitelek a vedení, aby si rozdělili případné úkoly a mohli řešit nastalé problémy. Po znovuotevření škol začaly učitelky pracovat v běžném režimu bez komplikací.</p>
Změny v odkladech školní docházky	<p>Učitelky vytvářely úkoly a aktivity pro děti předškolního věku, které je připravovaly a rozvíjely pro vstup do základní školy. Navzdory tomu, že někteří rodiče úkoly s dětmi neplnili, nebylo možné na jejich základě provést změnu v odkladu školní docházky. Učitelky rovněž uvedly, že již v době</p>	<p>V době koronavirové krize a uzavření mateřských škol nedošlo ke změnám, které by se odrážely na odkladech školní docházky. Učitelky uvedly, že s rodiči odklady řeší v polovině školního roku. Vyskytl se jeden případ, kdy rodiče v průběhu uzavření škol s učitelkou řešili odklad svého dítěte, ovšem ne z důvodu koronavirové epidemie, ale</p>

	uzavření škol věděly, které děti budou mít odklad a které povinnou školní docházku nastoupí.	jiných rodinných důvodů.
--	--	--------------------------

8.2.1 Shrnutí

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na přípravu předškolních dětí v době koronavirové krize. Položili jsme si dvě výzkumné otázky. První pokládala otázku „Jak ovlivnila koronavirová krize chod předškolních zařízení a přípravu dětí na školní docházku?“ Součástí byly dílčí výzkumné otázky. Po analýze výsledků jsme zjistili, že byly mateřské školy zavřené jak v České republice, tak v Dánsku, avšak v Dánsku byly zavřené déle. Z tohoto důvodu bylo vzdělávání zcela odlišné od běžného chodu mateřské školy. Učitelky musely připravovat pracovní listy a aktivity pro děti, které byly ve větší míře plněny v domácím prostředí online či v papírové podobě, pokud to nebylo jinak možné. Online příprava probíhala z velké části v obou mateřských školách, ačkoliv je z výsledků patrné, že více způsob fungoval v dánské mateřské škole. Samotné učitelky vnímaly situaci v České republice jako náročnou, stejně tak spolupráci s některými rodiči. Organizace však byla zcela podchycena i vedením školy, což učitelky vnímaly pozitivně. Naopak v Dánsku učitelky chod a organizaci mateřské školy hodnotily kladně. Nevyskytl se žádný problém, který by musely řešit a samy tuto dobu hodnotily jako inspirativní a kreativní, kdy se naučily novým věcem. V obou mateřských školách se jako nejvíce rozvíjená oblast projevila matematická pregramotnost v závěsu s pregramotností čtenářskou. V Dánsku však bylo využíváno více rozmanitých aktivit. Jako nejméně rozvíjenou oblast učitelky zejména v České republice označovaly oblast sociální. Vycházely ze závěrů, že se tato oblast nejvíce rozvíjí v kolektivu, což nyní z důvodu separace nebylo možné. V Dánsku se učitelky snažily s dětmi vést videochat, kdy se plnily různé úkoly, děti byly spokojené, motivované, avšak i přesto tuto oblast učitelky označovaly za nedostatečně rozvíjenou. Druhá výzkumná otázka se zněním „Muselo dojít ke změnám v rámci požadavků na děti před vstupem do základní školy a došlo k nějakým změnám v rámci odkladů školní docházky?“ byla učitelkami méně komentovaná, avšak jejím závěrem lze říci, že ani v České republice, ani v Dánsku k žádným změnám v přípravě ani v odkladech nedocházelo. Učitelky tento závěr dokumentovaly tím, že se jednalo o zcela novou situaci,

kterou nebylo možné řešit nějakými konkrétními změnami. Proto byla snaha vždy vše zvládnout a vyhovět jak vedení, dětem, tak i rodičům, aby vše mělo co nejhladší průběh. Výsledky výzkumu by bylo možné použít jako podklad k dalšímu zkoumání a řešení situace, a to, jak už se nyní ukazuje, bude v dalších měsících či letech stále aktuální, jelikož se situace ve světě stále neuklidnila a pomalu dochází k opětovnému uzavírání některých školských zařízení. Bylo by tedy třeba popřemýšlet nad zcela komplexní možností vzdělávání dětí i při uzavření předškolních zařízení, aby byly děti rozvíjeny a připravovány na vstup do základní školy ve všech oblastech rozvoje lidské osobnosti.

Zdroje

- ABELSEN, K. Uteskole og laereprofesjonalitet. Teachers Viso nor Reality. Oslo, 2002.
- BROSTROM, Stig. HENSEN, Henrik Ole. Care and Education in the Danish Creche [online]. [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://springerlink.com/content>>.
- BROSTRÖM, S. & Wagner, J.T. (Eds.) (2003). Early childhood education in five Nordic countries: Perspectives on the transition from preschool to school. Århus: Systime Academic.
- BROSTRÖM, S. CURRICULUM IN PRESCHOOL. The Danish University of Education. *International Journal of Early Childhood*, Vol. 38, No. 1, 2006 65–76.
- CARLSEN, Jørgen a Ole BORGÅ. The Danish Folkehøjskole [online]. 2010 [cit. 2015-0618]. Dostupné z: <http://danishfolkhighschools.com/publications/the-danish-folkehoejskole>
- DAVID, Tricia. Educational provision for our youngest children: European perspectives [online]. London: P. Chapman, c1993, xi, 193 p. [cit. 2014-11-18]. ISBN 18-5396204-X.
- Factsheets about Denmark Factsheet Denmark. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. poslední revize 09. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: < www.denmark.dk/.../DenmarkOverview.pdf >
- HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití. Praha: Linde, 2007, 335 s. ISBN 978-8086131-70-2.
- KLAFKI, W. (1994). Schlüsselprobleme als inhaltlicher Kern Internationaler Erziehung. [Key problems as core content in international education]. Aus: Seibert, N & Serve, H.J. (Hrsg.). Bildung und Erziehung. Multidisziplinäre Aspekte. München
- KOZWAN, Piotr. Teachers and School Violence. A Comparative Study of Danish, American and Polish. *Journam of Alternative Prspectives in the Social Science* (2009).
- KORSGAARD, Ove a Susanne WIBORG. Grundtvig—the Key to Danish Education? *Scandinavian Journal of Educational Research* [online]. 2006, 50(3): 361–382 [cit. 2015-06-18]. DOI: 10.1080/00313830600743381. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00313830600743381>

KVIST, Jon a Bent GREVE. Has the Nordic Welfare Model Been Transformed? Social Policy [online]. 2011, 45(2): 146–160 [cit. 2015-06-18]. DOI: 10.1111/j.14679515.2010.00761.x. ISSN 01445596. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.14679515.2010.00761.x>

NAUMANN, I., C. MCLEAN, A. KOSLOWSKI, K. TISDALL a E. LLOYD. Early childhood education and care provision: international review of policy delivery and funding : final report [online]. 2013 [cit. 2014-11-28]. ISBN 978-178-2564-164. Dostupné z: <http://www.scotland.gov.uk/resource/0041/00416230.pdf>

RÝDL K.: Pohledy na Dánské školství aneb putování pedagogickým rájem. 1. vyd., 1993, s. 237, ISBN 80-238-2867-3

WILLIAMS-SIEGFREDSSEN, Jane. Understanding the Danish forest school approach: early years education in practice. New York: Routledge, 2012, vii, 102 p. ISBN 978-020-3136-034.

Online zdroje:

Assessment in Vocational Upper Secondary Education [5. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/assessment-vocational-upper-secondary-education-12_en

Assessment in Single Structure Education [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/assessment-single-structure-education-8_en

Basic Vocational Education and Training [cit. 3. 2. 2021]. Dostupné z: <https://eng.uvm.dk/upper-secondary-education/basic-vocational-education-and-training--egu->

Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler m.v. [cit. 25. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/816>

Bekendtgørelse om doktorgrader [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1996/750>

Danish higher education system – short description [cit. 6. 2. 2021]. Dostupné z: <https://ufm.dk/en/education/recognition-and-transparency/transparency-tools/europass/diploma-supplement/danish-higher-education-system-short-description>

De lovmæssige rammer | emu danmarks læringsportal.. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/laereplanens-formaal-og-rammer/de-lovmaessige-rammer>

Denmark Overview [cit. 25. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/denmark_en

Early Childhood and School Education Funding [cit. 25. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-22_en

Educational Guidelines [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/denmark/educational-guidelines_en. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/2>

Eurydice and Eurostat report: *Key data on Early Childhood Education and Care in Europe* [cit. 25. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-22_en

Efterskoler [cit. 2. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.ug.dk/uddannelser/grundskoleundervisning/grundskolemvefterskoler>

Faghæfter fra Sundhedsstyrelsen | emu danmarks læringsportal. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/corona-inspiration-til-dagtilbud/faghaefter-fra-sundhedsstyrelsen?b=t436-t3877>

First Cycle Programmes [cit. 6. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/first-cycle-programmes-22_en

ForældreTelefonen er rådgivning til alle forældre og pårørende. Børns Vilkår - Sammen stopper vi svigt [5. 2. 2021]. Copyright © All rights reserved [cit. 07.02.2021]. Dostupné z: <https://bornsvilkar.dk/det-goer-vi/foraeldretelefonen/>

Forskeruddannelse (ph.d.) [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.ug.dk/uddannelser/bachelorogkandidatuddannelser/forskeruddannelse-phd>

Frie fagskoler [cit. 2. 2. 2021]. Dostupné z:

<https://www.ug.dk/uddannelser/grundskoleundervisning/grundskolemvt/frie-fagskoler>

Funding in education [cit. 25. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-22_en

Gode råd til forældre | emu danmarks læringsportal. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/corona-inspiration-til-dagtilbud/gode-raad-til-foraeldre?b=t436-t3877>

Grundfag og det centralt udviklede valgfag [5. 2. 2021]. Dostupné z:

<https://www.uvm.dk/erhvervsuddannelser/undervisning-og-laeringsmiljoe/grundfag/om-grundfag>

Gode råd til forældre som fortsat har børn hjemme i forbindelse med COVID-19 | emu danmarks læringsportal. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/corona-inspiration-til-dagtilbud/gode-raad-til-foraeldre/gode-raad-til-foraeldre-som?b=t436-t3877-t4009>

Higher Education [5. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-22_en

Inspiration til ledelse | emu danmarks læringsportal. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/corona-inspiration-til-dagtilbud/inspiration-til-ledelse?b=t436-t3877>

Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser [5. 2. 2021].

Dostupné z: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2008/207>

Lukkedage og åbningstider [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné z:

<https://www.uvm.dk/dagtilbud/plads-i-dagtilbud/lukkedage-og-aabningstider>

Natur, udeliv og science | emu danmarks læringsportal. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/corona-inspiration-til-dagtilbud/natur-udeliv-og-science?b=t436-t3877>

Organisation of Centre-based ECEC [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné z:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/denmark/organisation-centre-based-ecec_en

Organisation of General Upper Secondary Education [cit. 2. 2. 2021]. Dostupné z:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-general-upper-secondary-education-12_en

Organisation of Vocational Upper Secondary Education [cit. 3. 2. 2021]. Dostupné z:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-vocational-upper-secondary-education-12_en

Organisation of Single Structure Education [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-single-structure-education-8_en

Organisational Variations and Alternative Structures in Single Structure Education [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisational-variations-and-alternative-structures-single-structure-education-8_en

Praksisinspiration til en hverdag med COVID-19 | emu danmarks læringsportal. Forsiden | emu danmarks læringsportal [5. 2. 2021]. Dostupné z: <https://emu.dk/dagtilbud/corona-inspiration-til-dagtilbud/praksisinspiration-til-en-hverdag-med-covid-19>

Prøvefag i 8. Klasse [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z:
<https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-proever/proeveterminer-proevefag-og-planer/provefag-8-klasse>

Prøvefag i 9. og 10. Klasse [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z:
<https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-proever/proeveterminer-proevefag-og-planer/proevefag>

Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/it_2017_2018_internet_0.pdf

Retsinformation. Retsinformation [5. 2. 2021]. Dostupné z:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/2>

Second Cycle Programmes [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/second-cycle-programmes-22_en

Single Structure Education (Integrated Primary and Lower Secondary Education) [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/single-structure-education-integrated-primary-and-lower-secondary-education-8_en

Socialministeriet. (1998) Vejledning om dagtilbud m.v. til børn efter lov om social service. [Act on Social Service and Guidance on daycare]. København. English version: [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné z: www.SM.dk/lovgivning/retskilder/Dokumenter/ENG_SocialServices.htm

Socialministeriet (2004) Lov om ændring af lov om social service. Pædagogiske læreplaner for børn i dagtilbud til børn. [Act on Educational Curricula]. København: Socialministeriet. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné z: www.sm.dk/laereplaner/

Study Options [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné z: <https://studyindenmark.dk/study-options/study-options>

Teaching and Learning in General Upper Secondary Education [cit. 2. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-general-upper-secondary-education-12_en

Teaching and Learning in Single Structure Education [cit. 30. 1. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-single-structure-education-8_en

Teaching and Learning in Vocational Upper Secondary Education [cit. 3. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-vocational-upper-secondary-education-12_en

The Danish Education System [cit. 25. 1. 2021]. Dostupné z: <https://ufm.dk/en/publications/2011/files-2011/the-danish-education-system.pdf>

Third Cycle (PhD) Programmes [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/third-cycle-phd-programmes-22_en

Types of Higher Education Institutions [cit. 6. 2. 2021]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/denmark/types-higher-education-institutions_en

Ungdomsskolen [cit. 2. 2. 2021]. Dostupné z:

<https://www.ug.dk/uddannelser/grundskoleundervisning/grundskolemv/ungdomsskolen>

Upper Secondary and Post-Secondary Non-Tertiary Education [cit. 2. 2. 2021]. Dostupné z:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/upper-secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-8_en

Předškolní vzdělávání v Dánsku (i v době Covidu)

Renata Kovářová a Kateřina Valchářová

Odpovědná redaktorka Tereza Vintrová

Jazyková korektura Tereza Vintrová

Návrh obálky Kateřina Janků

Sazba autorky

Vydala Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
vydavatelstvi.upol.cz

1. vydání

Olomouc 2021

Neprodejná publikace

DOI: 10.5507/pdf.21.24683489

ISBN 978-80-244-6126-7

VUP 2021/0055